

BİLANÇO

TÜRMOB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 109 • KASIM 2 0 0 5 3,50 YTL (3.500.000.-TL)

- *Sermaye Piyasası Kurulu mu?
Meslek Birlikleri Kurulu mu?*
- *2006 vergi hedefi 146 milyar YTL*
- *Denetimde yeni süreç*
- *OECD ülkelerinde vergi yükü düşüyor*

Ekonomik Rapor

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi

tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Adres

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası

(0.312) 278 43 56

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya tamamı alıntı yapılamaz

Sekizinci direktif

Avrupa Birliği şirketler hukukunda denetimin öngörüldüğü durumlarda, yıllık ve konsolide kuralları sekizinci direktif be-
liriyor. Sekizinci direktif taslağı, denetim mesleğı anlamında çok önemli düzenlemeleri de beraberinde getirecek. Taslak direktifin en erken 2008 yılında uygulamaya girmesi bekleniyor

Taslak direktif, denetçilerin üniversite mezunu olmalarını, staj ve yeterlilik sınavını vermeleri şartını getiriyor. Mesleki yeterlilik sınav konuları tek tek sayılarak, staj süresinin bu direktifle asgari üç yıl olması hedefleniyor.

Denetçi bağımsızlığı, kalite kontrol sistemlerinin kurulması, denetçi re-tasyonu gibi düzenlemelerde taslakta yer alıyor.

Türkiye'de muhasebecilik, mali müşavirlik mesleğinin ilk kuruluşu de-netim perspektifli olmuştur. 3568 sayılı Yasa, özünde denetçiler meslek örgütü yasasıdır. Avrupa Birliği'nde sekizinci direktif taslağı ile getiril-meye çalışılan bir çok düzenlemeyi meslek örgütümüz TÜRMOB ger-çekleştirmekte ve yıllardır uygulamaktadır.

Staj süresinin yeniden düzenlenmesi, mesleğe üniversite mezunları dı-şında giriş olmaması, sınav kanunlarına bazı eklemeler yapılması ve kalite kontrol sisteminin kurulması gibi düzenlemeleri yaparak kısa sü-rede meslek örgütümüz uyum sağlayabilecek bir yapıya sahip.

Denetim yapan şirketlerin merkezi sicilinin tutulması zorunluluğu di-
rektif taslağında yer alıyor. Bu ve buna benzer mevzuatımızda yer alan eksiklikleri biran önce gidermemiz gerekiyor. Uzlaşa içinde bu düzenle-meleri kısa sürede uygulamaya geçirebiliriz.

Mesleğimiz ülkemizde denetim mesleğı olarak kurulmuş ve örgütlen-miştir. Denetim mesleğine yarıtacak taleple kısa sürede en iyi uygula-maları gerçekleştirebilecek düzeydeyiz.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Sermaye Piyasası Kurulu mu? Meslek Birlikleri Kurulu mu?

Sermaye Piyasası Kurulu yeni bir kanun tasarı taslağı hazırladı. Taslak - la Kurul, bünyesinde çeşitli meslek birlikleri kurmayı amaçlıyor. Serma - ye Piyasalarında şeffaflığı sağlamakla görevli SPK, kendine yeni görev alanları yaratmayı amaçladı.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından hazırlanan yeni Sermaye Piyasası Kanun Tasarısı Taslağı, Kurula meslek kuruluşları kurma yetkisi veriyor. Taslak bu haliyle yasalaştığı takdirde SPK'ya bağlı olarak, Türkiye, Sermaye Piyasası Bağımsız Denetim Kurulları Birliği, Türkiye Kurumsal Yatırımcılar Birliği, Türkiye Kurumsal Yönetim Birliği, Türkiye Gayrimenkul Değerleme Uzmanları Birliği, Türkiye Varlık Değerleme Uzmanları Meslek Birliği kurulacak. Sermaye Piyasalarında şeffaflığı sağlamakla görevli olan SPK böylece meslek birliklerini kurma görevi üstlenmiş olacak.

Mesleki örgütlenmelerin patronluğuna soyunan Sermaye Piyasası Kanun Tasarısı taslağı pek çok kesimden de tepki aldı.

Türkiye'de bağımsız denetim yap-

ma yetkisi 3568 sayılı Kanunla Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlere verilmiş ve bu meslek TÜRMOB çatısı altında örgütlenmişken, SPK'nın Türkiye Sermaye Piyasası Bağımsız Denetim Kuruluşları Birliği gibi alternatif bir örgütlenme yaratmaya çalışması dikkat çekici bulundu.

Sermaye Piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, taarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemekle görevli olan SPK bu alanda yaşanan sıkıntıları çözmek yerine yeni ve mükerrer meslek örgütlenmeleri yaratma sevdasına kapıldı.

Taslak bu şekliyle yasalaştığı takdirde; Kurula, sermaye piyasasında gerekli görülen faaliyet alanlarında yeni birliklerin kurulması veya mevcut birliklerin üyelik kapsamlarının ve faaliyet alanlarının geniş-

letilmesi konusunda da düzenleme yapma yetkisi veriliyor.

Kurulacak birliklerin tüm mevzuat ve işlemleri SPK tarafından yerine getirilecek. Birliklerin her türlü işlem ve hesaplarının da Sermaye Piyasası Kurulu denetleyecek. Kurulacak olan meslek birlikleri tarafından verilecek idari para cezaları ile kurulacak olan yatırımcıları ko ruma fonu finanse edilecek.

Tasarı taslağı, Sermaye Piyasası Enstitüsü kurulmasını da düzenliyor. Enstitü'nün yönetimi yine SPK tarafından seçilecek, giderlerini ise borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalar, takas ve saklama kuruluşları ve sermaye piyasası meslek birlikleri karşılayacak.

Enstitü, eğitim programları ile ulusal ve uluslararası sertifika programları düzenleyecek.

2006 vergi hedefi 146 milyar YTL

2006 yılı bütçe maratonu başladı. Üç yıllık bütçe uygulaması ile birlikte 2008 yılına kadarki hedeflerde belirlendi. Bütçe yapısındaki değişiklik yeni bir baz oluşturdu.

2006 yılı için 174 milyar YTL bütçe gideri öngörülürken, net bütçe gelirleri 156 milyar YTL oldu. Bunun 146 milyar YTL'si vergi gelirleri ile karşılanacak. Vergi gelirleri 2006 yılında 146 milyar YTL hedeflenirken, 2007 yılında 186 ve 2008 yılında 166 milyar YTL olarak tahmin edildi.

2007 yılında vergi gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 6.26 ve 2008 yılında yüzde 5.86 oranında artış gösterecek. Bu artışlar ise genel ekonomik hedeflerle uyumlu bir şekilde hazırlandı.

2006-2008 yıllarını kapsayacak bütçe vergi gelirleri hedeflerinde yine dolaylı vergiler en önemli

paya sahip olacak. 2006 yılında gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergilerle, mülkiyet üzerinden alınan vergilerin toplamı 57 milyar 668 milyon YTL olacak. Bunun toplam vergi gelirlerine oranı ise yüzde 33.3 seviyesinde. Dolaylı vergilerin payı 2006 yılında yine yüzde 67'ler seviyesinde yer alacak. Bu oran 2007 yılında yüzde 67.5 ve 2008 yılında tekrar yüzde 68'ler seviyesine yükselecek.

Gelir vergisinde üç yıl boyunca düzenli bir artış öngörülürken, kurumlar vergisi bir miktar gerileyecek. Ancak 14 milyar YTL'lik seviyesini koruyacak. 2006 yılında 29.071 milyon YTL

olan gelir vergisi 2008 yılında 33.961 milyon YTL'ye yükselecek.

Dahilde alınan mal ve hizmet vergileri ile uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler geçmiş yıllarda olduğu gibi önümüzdeki üç yılda da vergi gelirlerinin temelini oluşturacak. 2006 yılında dahililde alınan mal ve hizmet vergileri 66.839 milyon YTL olacak. Bu kalem 2007 yılında 71.700 milyar YTL ve 2008 yılında 76.494 milyar YTL olacak.

Dış ticaret işlemlerinden alınan vergilerde 2006 yılında 24.263 milyon YTL olarak hedeflenirken bu hedef 2008 yılı için 28.345 milyon YTL'ye yükseltildi.

BİLANÇO

2006 YILI TASARISI					
Kodu	Açıklama	I Sayılı Cetvel	II Sayılı Cetvel	III Sayılı Cetvel	Toplam
01	Personel Giderleri	32.265.371.500	3.603.201.847	141.371.571	36.009.944.918
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına T.	4.484.645.000	480.531.179	9.456.378	4.974.632.557
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	15.196.434.300	2.337.332.765	187.961.399	17.721.728.464
04	Faiz Giderleri	46.260.000.000		25.000	46.260.025.000
05	Cari Transferler	53.966.038.252	788.701.070	48.606.898	54.803.346.220
06	Sermaye Giderleri	9.626.898.000	2.670.649.500	153.670.095	12.451.217.595
07	Sermaye Transferleri	3.369.923.000	449.065.000	50.000	3.819.038.000
08	Borç Verme	3.278.700.000	973.500.000		4.252.200.000
09	Yedek Ödenekler	1.700.095.000			1.700.095.000
Toplam		170.148.105.052	11.302.981.361	541.141.341	181.992.227.936
Hazine Yardımı ve Mahalli İdareler		7.673.421.552			7.673.421.552
Genel Toplam		162.474.683.500	11.302.981.361	541.141.341	174.318.806.2002

Bütçenin gider kalemine baktığımızda ise 2006 yılı için 174 milyar YTL olan bütçe büyüklüğü, 2007 yılında 178 milyar ve 2008 yılında 180 milyar YTL'ye yükselecek.

2006 bütçesinde cari transferler için 54 milyar YTL, faiz giderleri için 46 milyar YTL, personel giderleri için 36 milyon YTL ve sermaye giderleri için 12 milyar YTL ödenek ayrıldı.

2006 yılı için 46 milyar YTL ayrılan faiz ödemelerinin payı 2008 yılında 38 milyar YTL'ye gerileyecek. Cari transferler ise 2006 yılında 54 milyar YTL'lik seviyesinden 2008 yılında 65 milyar

2007 YILI TASARISI					
Kodu	Açıklama	I Sayılı Cetvel	II Sayılı Cetvel	III Sayılı Cetvel	Toplam
01	Personel Giderleri	34.537.280.498	3.840.003.574	149.202.813	38.526.486.885
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına T.	6.246.868.352	703.693.153	16.680.429	6.967.241.934
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	12.148.259.154	2.128.504.663	163.869.065	14.440.632.882
04	Faiz Giderleri	44.084.000.000		25.000	44.084.025.000
05	Cari Transferler	59.702.585.428	825.733.317	50.772.258	60.579.091.003
06	Sermaye Giderleri	10.057.342.000	2.792.571.000	83.016.977	12.932.929.977
07	Sermaye Transferleri	3.532.893.468	471.126.000	52.250	4.004.071.718
08	Borç Verme	2.284.970.800	1.006.449.999		3.291.420.799
09	Yedek Ödenekler	1.742.974.999		261.249	1.743.236.248
Toplam		174.337.174.699	11.768.081.706	483.880.041	186.569.136.446
Hazine Yardımı ve Mahalli İdareler		8.075.062.117			8.075.062.117
Genel Toplam		166.262.112.582	11.768.081.706	463.880.041	178.494.074.329

2008 YILI TASARISI					
Kodu	Açıklama	I Sayılı Cetvel	II Sayılı Cetvel	III Sayılı Cetvel	Toplam
01	Personel Giderleri	35.880.231.230	3.992.805.349	157.040.542	40.030.077.121
02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına T.	6.476.400.020	731.876.174	18.462.574	7.226.738.768
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	12.636.526.368	2.274.810.495	173.413.668	15.084.750.531
04	Faiz Giderleri	38.601.000.000		25.000	38.601.025.000
05	Cari Transferler	64.499.445.291	857.499.231	53.237.365	65.40.181.887
06	Sermaye Giderleri	10.410.171.000	2.890.312.000	85.707.302	13.386.190.302
07	Sermaye Transferleri	3.663.082.859	487.255.000	54.340	4.150.392.199
08	Borç Verme	2.401.827.000	1.046.487.999		3.448.314.999
09	Yedek Ödenekler	1.782.894.000		271.700	1.783.165.700
Toplam		176.351.577.768	12.281.046.248	488.212.491	189.120.836.507
Hazine Yardımı ve Mahalli İdareler		8.502.798.623			8.502.798.623
Genel Toplam		167.848.779.145	12.281.046.248	488.212.491	180.618.037.884

YTL'ye ulaşacak ve bütçenin yine en büyük gider kalemi olma özelliğini koruyacak.

Bütçenin mal ve hizmet alımlarına ayrılan kalemi ise yıllar itibarıyla erimesini sürdürecektir. 2006 yılında mal ve hizmet alımları için 17 milyar YTL ayrılmışken, 2007 yılında 14 milyar YTL ve 2008 yılında 15 milyar YTL ayrılacaktır.

2004 yılında vergi ret ve iadelerinin kapsama biçimi nedeniyle ortaya çıkan karşılaştırma zorluğu bu yılda yaşandı. Kamu Mali Yönetimi Yasası'nın Bütçe ile ilgili uygulama hükümleri 2005 yılı başında hükümet tarafından bir yıl ertelenmesi ile bu karşılaştırma zorluğu tek bir yıllla sınırlı kalacak ve 2005 yılından başlayarak yeni

seri başlayacaktır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Yasası'nın bütçeyle ilgili hükümlerinin uygulanmasının bir yıl ertelenmesi karşılaştırma sorununun 2 yıllık sürece yaydı.

Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı biraz gecikmelide olsa karşılaştırmalı baz rakamları açıkladı.

Bütçe Gelirleri-Gelirlerden Yapılan Red ve İadeler Dahil (Bin YTL)				
	2005	2006	2007	2008
Vergi Gelirleri	118.950	146.449	156.233	165.975
Gelir, Kar ve Ser.Kazanç.Üzer.Alınan Ver.	30.060	43.827	46.207	48.054
- Gelir Vergisi	21.170	29.071	31.624	33.961
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.070	1.815	2.020	2.216
Basit Usulde Gelir Vergisi	90	162	180	197
Gelir Vergisi Tevkifatı	19.175	25.981	28.203	30.219
Gelir Geçici Vergisi	835	1.113	1.221	1.327
- Kurumlar Vergisi	8.890	14.756	14.582	14.093
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	203	745	746	727
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	127	170	167	162

BİLANÇO

Kurumlar Geçici Vergisi	8.560	13.841	13.668	1.203
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3.440	4.973	4.721	5.166
-Arazi, Veraset v eİhtikal Vergisi	80	99	108	118
- Mali, Sermaye Muameleleri Üzerinden Alınan Verg.	1.190	1.814	1.102	1.091
- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	1.190	1.814	1.102	1.091
Mülkiyet Üzerinden Düzenli Olarak Alınan Diğer Verg.	2.170	3.060	3.511	3.957
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	59.985	66.839	71.700	76.494
- Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	22.130	25.492	28.530	31.625
- Özel Tüketim Vergisi	34.730	37.332	38.764	40.081
- Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler	3.125	4.015	4.405	4.787
Uluslararası Ticaret ve Muamel.Alı. Ver.	20.320	24.263	26.362	28.345
-Gümrük Vergileri	1.535	1.780	1.933	2.079
-İthalat Vergileri	18.700	22.400	24.337	26.169
-Uluslararası Tic.ve Muamelelerden Alınan Diğer Verg.	85	83	90	96
- Diğer Dış Ticaret Gelirleri	85	83	90	96
Diğer Vergiler	2.400	2.484	3.124	3.396
-Damga Vergisi	2.350	2.796	3.067	3.334
-Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	50	52	57	62
-Kaldırılan Vergiler Artıkları	35	31	34	36
-Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	15	21	23	25
İdari Harç. ve Ücre., San.Dışı ve Arızı Sat.	2.745	3.699	4.116	4.517
Vergi Dışı Gelirler	16.836	22.155	19.543	20.332
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.285	2.305	2.529	2.746
Mali Olma. Teşekkül ve Kamu Mali Kuruluş. Gel.	3.780	6.072	3.132	3.103
Diğer Mülkiyet Gelirleri	3.475	2.515	2.625	2.732
Para Cezaları ve Cezalar	1.600	2.460	2.697	2.910
Çeşitli Vergi Dışı Gelirler	4.840	5.713	5.227	5.269
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	1.856	2.435	2.630	2.820
Diğer Vergi Dışı Gelirler		655	702	750
Sermaye Gelirleri	927	2.272	2.221	2.152
Sabit Sermaye Varlıklarının Satışı	150	162	173	185
Stokların Satışı	2			
Arazi ve Maddi Olmayan Varlıkların Satışı	200	2.110	2.048	1.967
Değerli Kağıtların Satışı	575			
Alınan Bağış ve Yardımlar	132	374	409	441
Yurt Dışından	7	7	7	7
Özel Gelirler	125	367	402	434
Genel toplam	136.845	171.250	178.409	188.900
Red ve İadeler(-)	12.515	14.400	16.000	17.700
Net Bütçe Geliri	124.330	156.850	162.850	171.200

Dört büyük denetim firması mercek altında

İngiltere hükümeti, dört büyük denetim firmasının piyasaya girişi engellediği ve yeterince rekabet şansı yaratmadığı için bir çalışma başlattı. Çalışma, denetim piyasasının İngiltere’de yüzde 95’ine sahip dört büyüklerin hakim durumlarının piyasaya etkilerini ve piyasa gelişimine yansımalarını inceliyor.

Ingiliz Hükümeti, dört büyüklerin hakimiyeti üstündeki endişe sinyallerini, piyasadaki yoğunlaşmanın, hizmet sağlanması ve kalitesini nasıl etkilediği konusunda bir çalışma başlattı.

Financial Times’da Barney Jopson tarafından yapılan haberde yapılan çalışma hakkında bilgi verildi. Dört büyükler, İngiltere’de şirketlerin yüzde 95’inden fazlasını denetliyor. Seçenek azlığı konusundaki endişelerin kaynağı ve başka bir şirketin büyüme olasılığı ise piyasa hakimiyetinden dolayı başarısız oluyor. Yeni şirketlerin piyasaya girişleri ise mevcut sistemde mümkün olamıyor.

Çalışma, Ernst & Young, KPMG, PwC ve Deloitte kapsıyor. İngiltere Ticaret ve Sanayi Bakanlığı çalışmanın “yüksek derecedeki yoğunlaşma görüntüsü ile mevcut piyasa yapısının, bu piyasanın etkin ve etkili işlemleri ile genel anlamda de-

netim kalitesi üzerinde etkileri olup olmadığını belirleme” amacı ile gerçekleştirildiğini açıkladı.

Bu çalışma İngiltere Finansal Raporlama Konseyi (FRC), kurumsal raporlama ve yönetim düzenleyicileri ile birlikte yürütülüyor. Rapor, son halini önümüzdeki ilkbaharda alacak.

Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, raporun “dört büyüklerin denetim piyasasının tamamında ya da bir kısmında olsaydı ya da hiç olmasaydı, bunun olası etkilerini ve böylesi bir duruma en iyi nasıl karşılık verebileceğimizi tam olarak anlama” ihtiyacı vardı dedi. Çalışma, orta büyüklükteki firmaları, büyük denetimler için dört büyüklerle mücadeleye girmelerini önleme önündeki engellerin kanıtlarına değinmekte.

Orta büyüklükteki firmaları dışlayan faktörler, denetim komiteleri

ve yatırım bankerleri arasında snopluğu ve denetim piyasasına risk ve ödül arasında dengesizliğe dahil etmeyi söylüyor.

Orta büyüklükteki denetçiler, dört büyüklerin hakimiyetinin kırılması gerektiği görüşündeler. Denetçilik faaliyetini gerçekleştirirken, hakim firmaların baskısından şikayetçiler. Piyasa da pazar bulma noktasında çok sayıda engelle karşılaştıkları için piyasa kurallarının sağlıklı işlemediği görüşünü savunuyorlar.

BDO Stoy Hayward, FTSE 100 şirketleri piyasasında tek başına gözüküyor. Party Gaming’in (internet kumar grubu) denetçisi olarak BDO, dört büyükler dışında, İngiltere’deki endeksin üstünde sıralanan şirketlerden birine hizmet sunan tek denetim şirketi.

BDO’nun bu yalnızlığı, PwC, Deloitte, KPMG ve Ernst & Young’ın

BİLANÇO

piyasa hakimiyetinin İngiltere denetimi için ne anlama geldiğinin araştırılan bir çalışmaya grubunun üyeleri olan ve aralarında bakanlar, düzenleyicilerin bulunduğu pek çok kişinin ilgisinin kaynağı durumunda. FTSE 350 şirketlerinden üçünü denetleyen BDO, daha fazlasını yapmak istiyor. Yönetici ortak Jeremy Newman, büyük denetim müşterileri eğer çift haneli rakamlara ulaşırsa, BDO'nun kalıcı bir oyuncu olarak görülebileceğini söylüyor. Böylesi bir gelişim, kurumsal raporlama sisteminin merkezi parçası olan denetim piyasasındaki yoğunlaşmanın neden olduğu endişelerin bir kısmını da yatıştırarak. Newman ayrıca, dört büyüklerin daha fazla rekabet fikrine karşı belirsiz bir tavır takınacağını da söylüyor.

“Devletin rekabet için yaptığı baskıları dikkate aldıklarında, ‘BDO’ya bakın’ demekten oldukça memnundular” diyen Newman, “Fakat işlerini bize kaptırınca, radarlarının altında kalıyor gözükme durumundalar”

FYSE 100 şirketlerinin 42’sini denetleyen PwC’nin İngiltere başkanı Kieran Poynter, dört büyükler arasındaki mücadelenin zaten şiddetlendiğini ve bunların sayısını artırmaya ihtiyaç olmadığını söyledi. Fakat pek çok kişi, özellikle de düzenleyiciler ve yatırımcılar daha farklı düşünüyor ve orta ölçekli firmaları, yüksek karlı piyasada görmek istiyor. Grant Thornton, RSM Robson Rhodes ve Baker Tilly diğer orta ölçekli firmalar.

Denetim piyasasındaki yoğunlaşma, dört büyüklerin denetim dışı hizmetlere dahil olmasıyla daha

ciddi bir hal aldı. Bu durum aynı müşteri için diğer işleri de yapma yeteneklerini engelleyen çıkar çatışması anlayışını getiriyor

Muhasebeciler kötü denetimden kaynaklanan itibar zedelenmesiyle riskin hemen durdurulduğunu savunsalar da kuşkucu hissedarlar, eğer müşterilerinin firma değişti remeyeceğini bilseler denetçiler arasında bu durumdan memnun olma durumunun kurulup kurulmayacağını merak ediyorlar

Bazı üst düzey yöneticiler, bir kez çıkar çatışması yaşamış muhasebe firmalarından uluslararası hizmet sağlayabilecek olanı bulma zorluğunun sıkıntılarını dile getiriyor. Belki de en büyük endişe, hükümet tarafından da gündeme getirilen- eğer dört büyüklerden biri başarısız olursa ne olacağı. Ernst & Young ve KPMG yakın zamanda yargıdan, İngiltere’de ve ABD’de ağır firçalar yediler. Bu şirketlere hala dokunulmamış olmakla beraber, bu davalar, bir zamanlar beş büyüklerin arasındaki Andersen’in küresel şöhretini allak bullak eden ABD iddianamelerinin anılarını canlandırdı.

Kurumsal raporlama ve yönetim düzenleyicisi Finansal Raporlama Konseyinin Genel Müdürü Paul, “Açıkça tartışılması gereken sorun şudur ki, eğer sadece üç büyük firmanın olması kabul edilemez dersek, bir tanesinin ya da diğerinin bir sebepten dolayı başarısız olması gibi bir dizi riskle bağlı dört firmamızın olması nasıl kabul edilebilir.”

Dört büyüklerden birini parçalama amaçlı şiddetli devlet müdahalelerinden ya da ortak denetimi zorun-

lu yapmaktan başka, muhasebe mesleğinin zirvesini kuvvetlendirmenin açık bir yolu yok. Muhasebe lobicileri, devletin firmaların denetim kusurları iddialarına maruz kalmalarını sınırlama planları, orta ölçekli firmaların sağlam piyasaya tatlılıkla girmelerine yardımcı olacağını söylüyorlar

Fakat BDO’dan Newman şüpheli “sorumluluk sistemi nedeniyle, bir denetimi reddetmemekteyiz” diyor. Denetim Kalitesi Forumunda yakın zamanda sunulan bir tebliğ göre, İngiltere ve Galler Ruhsatlı Muhasebeciler Enstitüsü (ICAEW) tarafından kurulan bir grup, denetim piyasasına açılma önündeki çeşitli engelleri tanımlayan bir çalışma yayınladı. Bazı orta ölçekli firmalar, personel ve uluslararası kapsam bakımından oldukça küçük. Diğerlerinin ise uygun uzmanlıkları eksik. Party Gaming, eğlence endüstrisi uzmanlığı nedeniyle BDO’nun başına kaldı fakat, Newman şirketin büyük bir bankayı denetlemeyeceğini itiraf ediyor.

Çıkar çatışması problemleri başka bir faktör. Denetim işi, bazı denetim-dışı işlerden daha az karlı ve bazı orta ölçekli firmalar, büyük şirketlerin denetim işini alarak karsız işler yapmaktan kendilerini alıkoyma kuralına gönülsüz yaklaşıyorlar.

Fakat, atamaları yapan ya da bunlar üzerinde etkisi bulunan, denetim komitelerinin, yatırım bankerlerinin ve yatırımcıların algılanışı eşit derecede önemli. Bazıları dört büyüklerin daha kaliteli hizmet sunduğuna inanıyor ya da tanınmış bir markanın güvenini tercih ediyorlar.

Denetimde yeni süreç

Kanuni Denetim Hakkındaki Avrupa Birliği'nin 8'inci Şirket Hukuku Direktifi yeni bir süreç başlatıyor. Denetçilerin mesleki yeterlilikleri için taşınması gereken şartlardan, denetçi bağımsızlığına kadar bir çok alanda yenilikler yer alıyor. Direktifin Avrupa Birliği üyesi ülkelerde 2008 yılında uygulamaya girmesi bekleniyor.

Avrupa Birliği, kanuni denetim hakkındaki yeni 8'inci Şirket Hukuku Direktifi hakkındaki çalışmalarını tamamlamak üzere. Şu anda, bu yeni çerçeve uygulamasının denetim kalitesine nasıl katkı sağlanacağı konusunda tartışmalar yapılmaya başlandı. Bunun ötesinde, AB'nin denetim üzerindeki küresel çabalara, hem Uluslararası Denetim Standartları aracılığıyla hem de düzenleyiciler ve gözetim kuruluşları arasındaki yakınlaşma ve işbirliğinin yayılmasını teşvik edilerek, en iyi nasıl katkı sağlanabileceği konusunda çalışmalar yürütülüyor.

Avrupa Boyutu: Yeni Yasal Çerçeve- 8'inci Direktif

8'inci Direktif'in bugün geldiği nokta, iyi uygulanabilirse, Avrupa denetimi için yeni bir çerçeve belirlenecek. Ülke-temelli olan Direktif, üye devletler düzeyinde bir takım esnekliklere izin veriyor. Denetim kalitesinin desteklenmesine yardımcı olması gereken kilit ilkeler bugün AB düzeyinde ele alınmakta. Resmi olarak 2006 İlkbahar'ında kabul edilmesi öngörülen Direktif üzerinde politik anlaşmaya varılırsa, 2006 ilkbaharının ardından Direktif'in en geç 2008 İlkbahar'ına kadar ulusal yasalara aktarılması öngörülüyor.

Direktifin ilkeleri

Avrupa'da denetçiler için bağımsız kamu gözetimi kurulması öngörülüyor. Denetçilerin, kamu yararına çalışması ve bağımsız biçimde düzenlenmiş olmaları öngörülüyor. Direktif, sağlam ve bağımsız kamu gözetim ilkesini kuruyor ve bunun yargılama kriterlerini belirliyor, fakat aynı zamanda Avrupa Birliği içindeki farklı kültürlere de saygı gösteriyor.

Üst derece eğitim ve öğrenim bir başlangıç olarak alınıyor Denetçilerin mutlaka üniversite mezunu olmaları, staj ve yeterlilik şartlarını yerine getirmeleri hük-

BİLANÇO

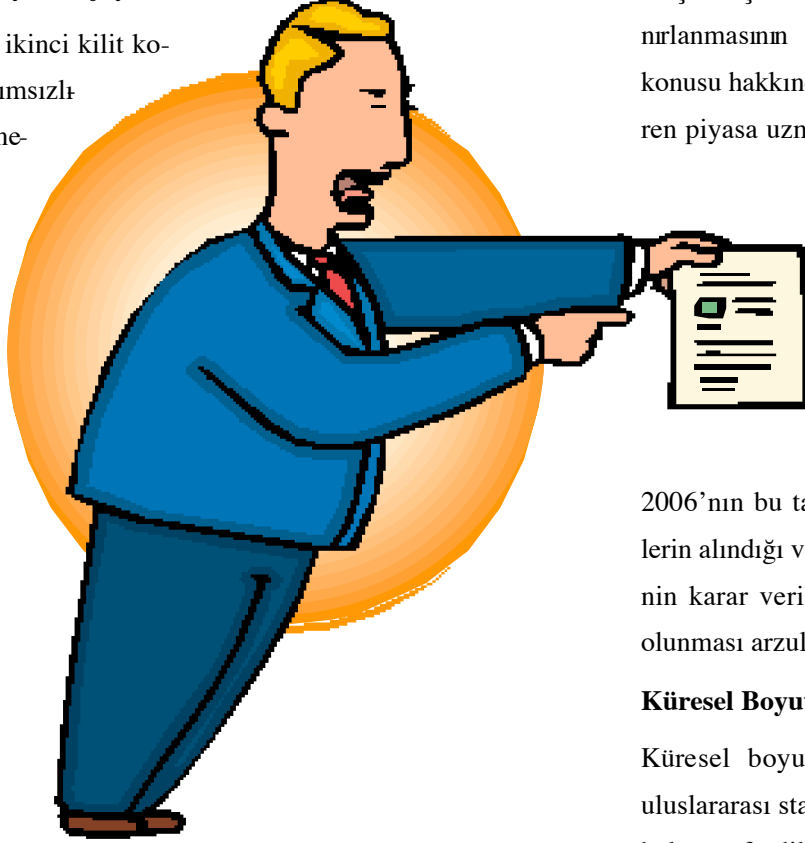
me bağlanıyor. Ancak, bir kariyer dönemi boyunca gerekli olan motivasyon için sürekli mesleki eğitime de yer veriliyor. Düzenleyiciler mesleğe olan genel güvenirliliği korumayı amaçlıyorlar

8'inci Direktifin ikinci kilit konusu denetçi bağımsızlığı ile ilgili. Dene-

tim dışı hizmetler özellikle Konsey içinde tartışıldı. Nihai metin, kuralcı değildi: mevcut Komisyon tavsiyesi üzerine kurulmakta. Düzenleyiciler ve meslek tarafından yaygın olarak uygulanması gerekecek sağlamak ilkeler uygulamakta.

Taslak Direktif, kamu yararına işletmelerin kilit denetim ortağının her 7 yılda bir zorunlu rotasyonunu gerekli tutmakta. Üye devletler "dış rotasyonu" halen seçebilir. Fakat, firmalar yerine denetçilerin rotasyonunun en iyi düzenleyici uygulama olacağı konusunda açık karine olduğunu düşünmekte.

Denetçi sorumluluğunun sınırlanması konusunda, denetim firmaları sorumluluklarının bir sınırının olmasını istemekteler En azından doğrudan sorumlu tutuldukları konularda

hareket etmeyi talep ediyorlar. Bazı AB üye devletlerinde şimdiden sınırlamalar bulunmakta veya bu doğrultuda hareket edilmekte. Direktif, Avrupa Komisyonu'nu, 2006'nın sonundan önce bir rapor çıkarmaya ve bu raporu üye devletlerin tavsiyelerini izlemeye davet ediyor.

Birinci adım olarak, alternatif sorumluluk rejimlerinin ekonomik etkisi, piyasa rekabeti ve güvenenin erişilebilirliği üzerindeki

çalışmalar yürütülecek. Çalışmanın sonuçları 2006'ın sonbaharında elde edilebilecek. Yatırımcılar ve denetçiler arasındaki diyalog da önemli bir konu. Böylece, denetçiler için finansal yüklerin sınırlanmasının genel düzenleyici konusu hakkında yatırımcıları içeren piyasa uzmanlarının görüşle-

rini almak için paralel çalışacak bir forum düzenlenecek.

2006'nın bu tarihlerinde, görüşlerin alındığı ve ne yapılabileceğinin karar verildiği bir durumda olunması arzulanmakta.

Küresel Boyut

Küresel boyut ele alındığında, uluslararası standartlar lehine çabalar sarf edilmekte ve bu çaba desteklenmekte. Gerçekte, muhasebe ve denetim dünyası yaklaşık 30 yıl sonraya götürürse, çalışmanın çok hızlı ilerlemediği görülecek. Bu ilerlemenin yavaş olmasının nedeni, karmaşık yapılar ve bu alanda çeşitli çıkar çatışmalarının bulunması.

IFRS Zorluğu

Şirketler, IFRS'ye geçmenin mali ve idari yükleri ile mücadele ederken, IFRS'nin çok büyük

faydalar sağlayacağı da akıldan çıkarılmamalı. Bir kerelik yapılan maliyetlerin çok önemli olduğu bilinmekte, fakat bunlar, gelecek yıllarda önemli bir fayda akımına yol açacak.

Ayrıca, SEC (ABD Sermaye Piyasası Kurulu) ile ABD’de AB çıkarıcıları için ABD GAAP (Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelere mutabakat yükümlülüğünü en erken 2007’de fakat 2009’dan da geç olmamak şartıyla ortadan kaldırmayı amaçlayan bir anlaşma yapıldı. Bunun neden olacağı yaklaşma iki yönlü olacak ve Avrupa’daki IFRS platformunun dengesini bozmayacak. Yakınsama, muhasebenin teorik sınırları konusundaki araştırma ve geliştirme faaliyetleri için standart belirleyicilere yapılan bir davet niteliğinde değil. Devrimci nitelikte yeni standartlar kabul edilmeyecek. Bu, kullanıcıların ve yatırımcıların çıkarlarını üstlenmek amacıyla iş realitesine boğulmuş pratik uygulama olacak. Ana hedef, mevcut standartlar arasındaki farkları araştırmak ve daraltmak, yeni standartlar seti ile benimsenmesi zor hesaplar yapmaktır.

IFRS treni istasyonu terk etmeden önce ona yeni yükler yüklenmemeli görüşü ağırlık kazandı. Birinci olarak ve her şeyden ön-

ce, mevcut IFRS’nin ele alındığından ve bundan fayda elde edildiğinden emin olma ihtiyacı bulunmakta. AB Üye Devletlerinde farklı gelenek ve muhasebe yaklaşımların mevcut olması, IFRS’nin sürekli olarak uygulanmasının çok büyük bir zorluk olacağına işaret etmekte. Komisyon, böylece, uygulamanın sürekliliğini sağlamak için CESR (Avrupa Menkul Kıymetler Piyasaları Düzenleyicileri Komitesi) tarafından atılan çeşitli adımları memnunlukla karşılamakta. Denetçiler ve hazırlayıcılar uygulama sürekliliğini geliştirmek için daha fazla çalışabilecek. Yardım için hangi yapıların oluşturulmasının yararlı olup olmayacağına bakılacak. Ancak, resmi olsun olmasın hiç bir AB kuruluşundan, AB tercüme ve yönetmeliğini sağlaması istenmemekte. Bu, IFRS’nin ilke-temelli felsefesine ters düşmekte.

Uluslararası Denetim Standartları

8’inci Direktif, AB içinde yürütülen kanuni denetimler için uluslararası denetim standartlarının kullanımını öngörüyor Fakat, bu standartların kabul edilmesi sıkı koşullara tabi olacak. AB, hem standart belirleme hem de kamu gözetimi açısından Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu’nun (IAASB) mevcut yö-

netim yapısının yeterli olup olmadığını belirleyecek. Birinci adım, Kamu Çıkarı Gözetim Kurulu’nun (PIOB) kurulmuş olması. Komisyon, PIOB’a iki gözlemci atadı. Standart belirleme faaliyetlerinin finansmanını da içeren konular hakkında IAASB’nin yönetiminin daha fazla geliştirilmesi umuluyor. Standartların özü hakkında, IAASB’nin Açıklık projesi çok büyük önem taşıyor. Bu projenin bir sonucu olarak, daha net ve daha kolay uygulanabilir ilke-temelli yüksek kalite standartlarının ortaya çıkacağı umut ediliyor

Denetim Düzenleyicileri arasındaki İşbirliği

8’inci Direktif, bir yandan AB’deki düzenleyiciler, diğer yandan ABD Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu (PCOAB) gibi üçüncü ülkelerin düzenleyicileri arasında etkili ve dengeli bir işbirliği dayanağı sunuyor. PCOAB’nin programı içine üye devletlerdeki incelemeleri koyması gibi, Direktifin temellerinde bazı yenilikler yapılması gerekiyor. AB içinde, gözetim kurulları arasında işbirliğinin kurulması amacıyla çalışmalar yürütülmekte. Bu çalışmalar, tüm Üye Devletler halen bağımsız gözetim kurullarına sahip olmadıklarından adım adım gerçekleştirilmek zorunda.

Türkiye'nin yolsuzlukları engellemek için alacağı mesafe uzun

Dünyada yolsuzluğun azaltılması amacıyla çalışmalar yapan ve bu kapsamda ülkeleri, içinde buldukları yolsuzluk ortamının yaygınlığı ve etkinliği itibariyle değerlendirmekte olan “Uluslararası Şeffaflık Kurumu”nun her yıl yenilediği yolsuzluk algılaması endeksi sonuçlarına göre, Türkiye'nin notu 10 tam puan üzerinden, 2004 yılındaki 3.2'den 2005 yılında 3.5'e yükseldi ve sıralamada da 12 sıra birden iyileşme göstererek 69'ncu sıraya yükseldi.

Uluslararası Şeffaflık Kurumu tarafından geçtiğimiz Ekim ayında açıklanmış olan ve 159 ülkeyi kapsayan Yolsuzluk Algılaması Endeksi ne yazık ki acı ve ürkütücü bir tablo ortaya koyuyor ve ülkelerin demokratik olma ve gelişmişlik düzeyi ile yolsuzluğun çapı arasındaki sıkı ilişkiyi açık biçimde gün ışığına çıkarıyor. Gerçekten listeye yukardan aşağıya bakıldığında, ülkelerin fakir oldukları ölçüde daha çok yolsuzluğa bulaşmış oldukları şeklinde bir izlenim ediniliyor. Diğer bir dikkat çekici olgu ise yolsuzluk sicili en temiz 28 ülke arasında tek bir müslüman ülkenin bulunmaması. Şüphesiz burada bir fasit daire niteliği taşıyan sebep-sonuç bağlantısı sorunu da gündeme geliyor. Zira ülke ne kadar az

gelişmiş ise kurumsallaşma ve hukuki yapı o ölçüde zayıf bir görünüm ortaya koyuyor ve hukukun üstünlüğü güçlü biçimde hissedilmiyor, görünürde var olsa dahi demokrasi işlemiyor ve sistem yolsuzluk yapanları cezalandırma gücüne sahip bulunamıyor. Tüm bu olumsuz nitelikler ise, yetersiz sermaye terakümüne, sermayenin dışarı yönelmesine, kayıtdışılığa, kaynak israfına ve dolayısıyla yetersiz ekonomik büyüme hızına, düşük eğitim düzeyine ve kültür ve medeni cesaret düzeyi düşük bir toplumsal yapıya ve bu yapının yol açtığı siyasi istikrarsızlıklara neden oluyor. Bu süreç içerisinde yeterince demokratik olmayan siyasi yapı ve kurumsal altyapı eksikliği ayrıca özellikle kamusal faaliyetlerde şeffaflığın bulunmaması, yolsuzluğun

dal budak sarması için çok elverişli bir ortam doğuruyor. Sonuçta dünyanın en az gelişmiş ülkeleri hem fakirlik hem yolsuzluk kısılcakı altında bulunuyorlar.

Uluslararası Şeffaflık Kurumu tarafından 2005 yılına ilişkin ‘Yolsuzluk Algılaması Endeksi’nin 18 Ekim 2005 tarihinde açıklanması ile ilgili olarak yaptığı sunuş konuşmasında Kurumun Başkanı Peter Eigen “Yolsuzluk fakirliğin önünde gelen bir nedeni olduğu kadar onun üstesinden gelinmesinde de bir engel oluşturmaktadır. Bu iki musibet birbirini beslemekte ve hükmettikleri toplumları bir sefalet kapını içine hapsedmektedirler. Eğer insanların fakirlikten kurtulabilmeleri için yapılan yardımların gerçek anlamda bir değişikliğe yol

açması isteniyorsa, mutlaka yolsuzlukla sıkı bir şekilde mücadele edilmelidir” demektedir.

Bir çok alanda olumlu yönde ilerlemeler sağlanmış ve Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Yolsuzluğa karşı Konvansiyonunun yakın gelecekte yürürlüğe konulacak olmasına rağmen, endekste yer alan ülkelerin yaklaşık yarısını oluşturan 70 ülkenin yolsuzluk endeksi notu (CPI), 10 üzerinden, orada şiddetli bir yolsuzluğun sürdüğüne işaret eden 3 düzeyinin altında bulunmaktadır. Endekste yer alan ülkeler içerisinde yolsuzluğun en derin ölçüde kök budak sardığı ülkeler arasında aynı zamanda dünyanın en fakir ülkeleri arasında da yer alan Çad, Bengaldeş, Türkmenistan, Myanmar ve Haiti gibi ülkeler yer almaktadır.

Yolsuzluk Algılaması Endeksinin (CPI) düzenlenmesinde aralarında Kolombiya Üniversitesi ve Economic Intelligence Unit'in de olduğu 10 uluslararası örgütün toplum düzeni ve yolsuzlukla ilgili alanlarda yapmış oldukları gözlem sonuçlarından faydalanılmaktadır

Aşağıda verilen listede 2005 yılı Yolsuzluk Algılaması Listesinde yer alan ilk 30 ülke ile sıraları ve CPI notları verilmektedir:

Dünyanın en fakir 19 ülkesinin dış borç ve borç yükü hizmeti yükümlülükleri, onların ekonomik alanda toparlanmalarına yardımcı olunması amacıyla, Ağır Bıçimde Borçlan-

mış Fakir Ülkeler programı (HIPC) çerçevesinde silinmiştir. Ancak bu ülkelerden hiçbirisinin CPI notu, bu ülkelerin şiddetli bir yolsuzluk illetinin pençesinde olduğunu gösterecek şekilde, 4.0'ün üzerinde değildir. Dolayısıyla sözkonusu bu ülkeler halen, borç ödemelerinden muaf tutulmuş olmaları sonucu serbest kalıp ulusal bütçelerine dahil edilecek olan paranın, hırs, israf ve kötü yönetim sonucu ziyan edilmesi riski ile karşı, karşıya bulunmaktadırlar.

Yolsuzluk algılaması raporu, 2005 yılında bir önceki yıla göre, aralarında Kosta Rika, Nepal, Rusya, Sri Lanka ve Uruguay gibi ülkelerin de bulunduğu bir grup ülkede yolsuzluğun daha yoğun bir hale geldiğini ortaya koyarken, aralarında Türkiye'nin yanısıra Fransa, Hong Kong, Japonya, Ürdün'ün de bulunduğu bir diğer grup ülkede yolsuzluğun azalması yönünde mesafe kaydedildiğini belirtmektedir.

2005 yılı Yolsuzluk algılaması Endeksinde 126'ncı sıraya düşmüş olan Rusya'da yolsuzluğun ne ölçüde yaygınlaşmış olduğu konusuna The Economist'in 22-28 Ekim tarihli sayısında da yer verilmiştir. Yazıda Rusya'da yolsuzluğun her alana bulaşmış olduğu belirtilmekte ve bu durumun güdülen politika ve olayların bir sonucu olmayıp, bizzat nedeni olduğu saptamasında bulunulmakta ve bu eğilimin halen giderek yeniden güç kazanan milliyetçilik akımından daha güçlü ol-

duğu belirtilmektedir. Bu ülkede yolsuzluğun, insanların, polisle, bürokratlarla ve politikacılarla ilişkilerini zehirlemekte olduğu ve giderek daha da kötüleştiği gözleminde bulunmaktadır. The Economist'e göre trafikte rüşvet o kadar yaygın hale gelmiştir ki neredeyse artık yasal olarak algılanmaktadır. Bu ülkede bir düşünce kuruluşu olan Indem de, benzer bulgulara ulaşmakta ve 2001 yılından buyana, gençler tarafından ve ya onların ailelerince, gerek askerlik hizmetinden muaf tutulmak veya bununla ilgili olarak üniversiteye kabul edilebilmek için verilen rüşvetin sayısı ve parasal tutarında çok hızlı bir tırmanma olduğu saptamasında bulunmaktadır. Bu kuruluşa göre mahkemede görülen bir davanın seyrini değiştirmek için verilen rüşvet dahi, yukarıda belirtilen amaçla verilenin oldukça altında kalmaktadır. Silahlı kuvvetlerde ise hırsızlık hayret verici boyuttadır. Novosibirsk'ten terhis olmuş bir er, bir subaya otomobil alınması için etraftan para dlenmek ve aşırılmış askeri malzemeyi satmak suretiyle para toplamaya zorlandıklarını hatırlamaktadır. Hatta Rusya Savunma Bakanı daha yakınlarda bir özel emirname yayımlayarak subayların, emirleri altındaki erleri, para karşılığı günlük işçi olarak başkalarına kiralamalarını veya kendi ev inşaatlarında kullanmalarını yasaklamıştır. Moskova'da konut alanları geliştiri-

(1) The Economist, 22-28 Ekim s.31- 2005

BİLANÇO

ren bir kişi ise, inşaat maliyetinin yüzde 10'unun rüşvete gittiğini, bir projeye başlanılabilmesi için 50 lisans gerektiğini ve herbir lisansı almak için rüşvet ödenilmesi gerektiğini söylemektedir.⁽¹⁾

Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın Aralık 2005'te yürürlüğe konulacak olan Yolsuzluğa Karşı Konvansiyonu, çalıntı fonların çalınan ülkelere iadesi sürecini hızlandıracak, banka idare merkezlerini kara para kaçakçılığına karşı önlem almaya yönlendirecek, hükümetlere, kendi toprakları üzerinde yolsuzluk yapma girişiminde bulunan yabancı şirketlerin peşini kovalama imkanını verecek, yabancı kamu görevlilerinin rüşvet vermesini yasaklayacaktır.

Uluslararası Şeffaflık Kurumu dünyada yolsuzluğun azaltılması için aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

Düşük gelirli ülkeler

- Yolsuzluğun önlenmesi alanında siyasi iradeyi güçlendirmek ve bu amaca yönelik kaynak tahsisini arttırmak,
- Kamu kurumlarının bütçeleri, gelirleri ve harcamaları konusunda kamuoyunun daha geniş bilgi sahibi olmasını olanaklı kılmak.

Yüksek gelirli ülkeler

- Yapılacak finansal yardımları, yardım alan ülkelerin kendileri tarafından yürütülecek reformlara sağlanacak destekle kombine hale getirmek,
- Yerel fırsatları ve yardım programlarının sahipliğini sınırlayacak projeye bağlı yardımları azaltmak.

Tüm Ülkeler

- Yolsuzluğu önlemeyi ve iyi yö-

netim sağlamayı amaçlayan çabaların etkinliğini ve sürdürülebilirliğini arttırmak amacıyla hükümetler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında güçlü bir koordinasyon sağlanmasını teşvik etmek,

- Uluslararası kuralları tesis etmek, işler hale getirmek üzere tüm ülkelerde, yolsuzluğun önlenmesine yönelik mevcut olan tüm konvansiyonları onaylamak, yürürlüğe koymak ve uygulamasını gözetmek. Bu konvansiyonlar arasında Birleşmiş Milletler Teşkilatının Yolsuzluğa Karşı Konvansiyonu, OECD'nin Rüşvet karşıtı Konvansiyonu ve Afrika Birliği ile Amerikan Ülkeleri Organizasyonu'nun bölgesel konvansiyonları bulunmaktadır.

Sıra	Ülke	Not	Sıra	Ülke	Not	Sıra	Ülke	Not
1	İzlanda	9.7	54	Mauritius	4.2	107	Belarus	2.6
2	Finlandiya	9.6	55	Bulgaristan	4.0	108	Eritrea	2.6
3	Yeni Zelanda	9.6	56	Kolombiya	4.0	109	Honduras	2.6
4	Danimarka	9.5	57	Fiji	4.0	110	Kazakistan	2.6
5	Singapur	9.4	58	Seychelles	4.0	111	Nikaragua	2.6
6	İsveç	9.2	59	Küba	3.8	112	Filistin	2.6
7	İsviçre	9.1	60	Tayland	3.8	113	Ukrayna	2.6
8	Norveç	8.9	61	T. Tobago	3.8	114	Vietnam	2.6
9	Avustralya	8.8	62	Belize	3.7	115	Zambia	2.6
10	Avusturya	8.7	63	Brezilya	3.7	116	Zimbabve	2.6
11	Hollanda	8.6	64	Jamaika	3.6	117	Afganistan	2.5
12	İngiltere	8.6	65	Gana	3.5	118	Bolivya	2.5
13	Lüksemburg	8.5	66	Meksika	3.5	119	Ekvator	2.5
14	Kanada	8.4	67	Panama	3.5	120	Guatemala	2.5
15	Hong Kong	8.3	68	Peru	3.5	121	Guyana	2.5

BİLANÇO

Sıra	Ülke	Not	Sıra	Ülke	Not	Sıra	Ülke	Not
16	Almanya	8.2	69	Türkiye	3.5	122	Libya	2.5
17	A.B.D.	7.6	70	Burkina Faso	3.4	123	Nepal	2.5
18	Fransa	7.5	71	Hırvatistan	3.4	124	Filipinler	2.5
19	Belçika	7.4	72	Mısır	3.4	125	Uganda	2.5
20	İrlanda	7.4	73	Lesoto	3.4	126	Arnavutluk	2.4
21	Şili	7.3	74	Polonya	3.4	127	Nijerya	2.4
22	Japonya	7.3	75	Suudi Arabistan	3.4	128	Rusya	2.4
23	İspanya	7.0	76	Suriye	3.4	129	Sierra Leone	2.4
24	Barbados	6.9	77	Laos	3,3	130	Burundi	2.3
25	Malta	6.6	78	Çin	3.2	131	Combodia	2.3
26	Portekiz	6.5	79	Fas	3.2	132	Kango	2.3
27	Estonya	6.4	80	Senegal	3.2	133	Gürcistan	2.3
28	İsrail	6.3	81	Siri Lanka	3.2	134	Kırgızistan	2.3
29	Oman	6.3	82	Surinam	3.2	135	P. Yeni Gine	2.3
30	B. Arap Emirl.	6.2	83	Lübnan	3.1	136	Venezüella	2.3
31	Slovenya	6.1	84	Raunda	3.1	137	Azerbeycan	2.2
32	Botswana	5.9	85	Dominik Cum.	3.0	138	Kamerun	2.2
33	Katar	5.9	86	Moğolistan	3.0	139	Etiyopya	2.2
34	Tayvan	5.9	87	Romanya	3.0	140	Endonezya	2.2
35	Uruguay	5.9	88	Ermenistan	2.9	141	Irak	2.2
36	Bahreyn	5.8	89	Benin	2.9	142	Liberya	2.2
37	Güney Kıbrıs	5.7	90	Bosna Hersek	2.9	143	Özbekistan	2.2
38	Ürdün	5.7	91	Gabon	2.9	144	Kango Cumh.	2.1
39	Malezya	5.1	92	Hindistan	2.9	145	Kenya	2.1
40	Macaristan	5.0	93	İran	2.9	146	Pakistan	2.1
41	İtalya	5.0	94	Mali	2.9	147	Paraguay	2.1
42	Güney Kore	5.0	95	Moldovya	2.9	148	Somali	2.1
43	Tunus	4.9	96	Tanzanya	2.9	149	Sudan	2.1
44	Litvanya	4.8	97	Cezayir	2.8	150	Tacikistan	2.1
45	Kuveyt	4.7	98	Arjantin	2.8	151	Angola	2.0
46	Güney Afrika	4.5	99	Madagaskar	2.8	152	Cote d'Ivoire	1.9
47	Çek Cum.	4.3	100	Malawi	2.8	153	Gine	1.9
48	Yunanistan	4.3	101	Mozambik	2.8	154	Nijerya	1.9
49	Nambiya	4.3	102	Sırb.Karadağ	2.8	155	Haiti	1.8
50	Slovakya	4.3	103	Gambiya	2.7	156	Myanmar	1.8
51	Kosta Rika	4.2	104	Makedonya	2.7	157	Türkmenistan	1.8
52	El Salvador	4.2	105	Swaziland	2.7	158	Bangladeş	1.7
53	Letonya	4.2	106	Yemen	2.7	159	Çad	1.7

OECD ülkelerinde vergi yükü düşüyor

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yayınlanan Vergi Gelirleri İstatistikleri Raporu, OECD'ye üye ülkeler genelinde, toplam vergi gelirlerinin gayrisafi Yurtiçi Hasılaya (GSYİH) olan oranının 90'lı yılların ikinci yarısında hızlı bir yükselme gösterdikten sonra, bu yükselmenin durduğunu ve giderek düşmeye yüz tuttuğunu ortaya koyuyor.

OECD genelinde 1995 yılındaki yüzde 35.7 oranından, 2000 yılında ulaştığı en yüksek değeri olan yüzde 37.1'e yükselen toplam vergi gelirlerinin GSYİH'ya olan oranı, 2002 yılında yüzde 36.4'e ve 2003 yılında da, az bir gerilemeyle, yüzde 36.3'e düşmüştür. OECD raporuna göre toplam vergi yükündeki bu gerileme, ekonomik konjonktür değişimleri ile gelir ve kurumlar vergisi oranlarında gerçekleştirilen düşmelerin bir yansımasını oluşturmaktadır. Şüphesiz toplam vergi gelirlerinin piyasa fiyatlarında GSYİH'ya olan oranı, ilgili ülke-

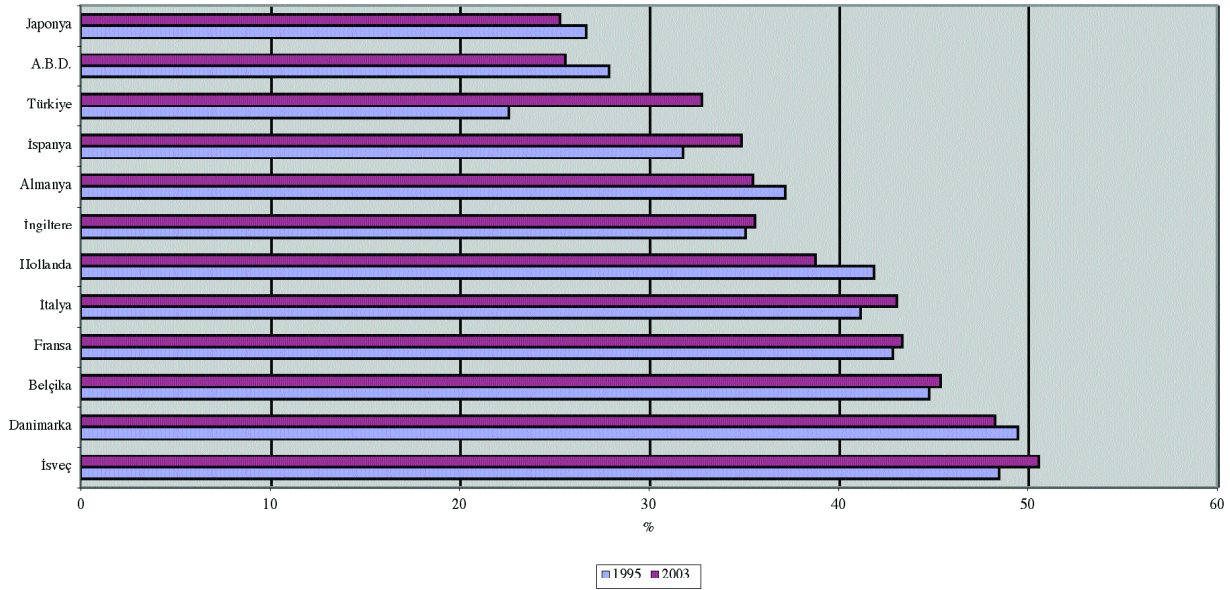
de devletin ulusal ekonomik ve sosyal hayata ne ölçüde müdahil, taraf olduğunun da bir göstergesi olma niteliği taşımaktadır.

Aşağıdaki Grafikte başlıca OECD üyesi ülkelerde vergi yükü⁽¹⁾ 1995 ve 2003 yılları itibarıyla verilmektedir.

OECD genelinde ortalama kurumlar vergisi oranı 2000 yılında ki yüzde 33.6 oranından 2004 yılında yüzde 29.78 oranına gerilerken, aynı dönemde ortalama gelir vergisi tavan oranı yüzde 47.1'den yüzde 44.0'e düşmüştür. Diğer taraftan son 25 yıllık dönemde bireysel gelir vergisi

hasılatının toplam vergi gelirlerine olan ortalama oranı, yüzde 30'dan yüzde 25'e düşmüştür. OECD'nin konu ile ilgili uzmanları bu eğilimde, seçmenlerin vergi oranlarında yapılacak her türlü artırıma direnç göstermelerinin yanısıra yüksek vergi hadlerinin ekonomik gelişme üzerinde olabilecek olumsuz etkilerinin hesaba katılmasının da katkıda bulunduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca bireysel gelir vergisi hasılatının toplam vergi gelirleri hasılatına olan oranında da üye ülkeler arasında önemli farklar bulunmaktadır. Örneğin bu oran Slovakya'da yüzde 11 iken, Da-

OECD Ülkelerinde Vergi Yükü GSYİH'nın %'si Olarak

nimarka'da yüzde 53'e tırmanmaktadır.

Gelir vergisinin toplam vergi gelirleri hasılatı içindeki payında meydana gelen azalmaya karşılık, sosyal güvenlik sistemi katılım payları toplamının payında belirgin ve sürekli bir artış olmuş ve 1965 yılındaki ortalama yüzde 18 oranından, 2003 yılı itibariyle yüzde 26.1'e yükselmiştir. Sosyal güvenlik sistemi katılım payı ödemelerinin payında gözlemlenen bu belirgin yükselmeye, artan işsizlik düzeyleri, nüfusun giderek daha yaşlı hale gelmesi ve sağlık harcamalarında meydana gelen yükselmenin bu alandaki kamu harcamalarını yükseltici yöndeki baskısı etkili olmuştur.

OECD ülkeleri genelinde 1965-

2003 döneminde mal, servet ve hukuki işlemler üzerinden alınan vergilerin payı yüzde 8'den yüzde 6'ya gerilerken, tüketim üzerinden alınan vergilerin payı yüzde 14'ten, yüzde 19'a yükselmiştir.

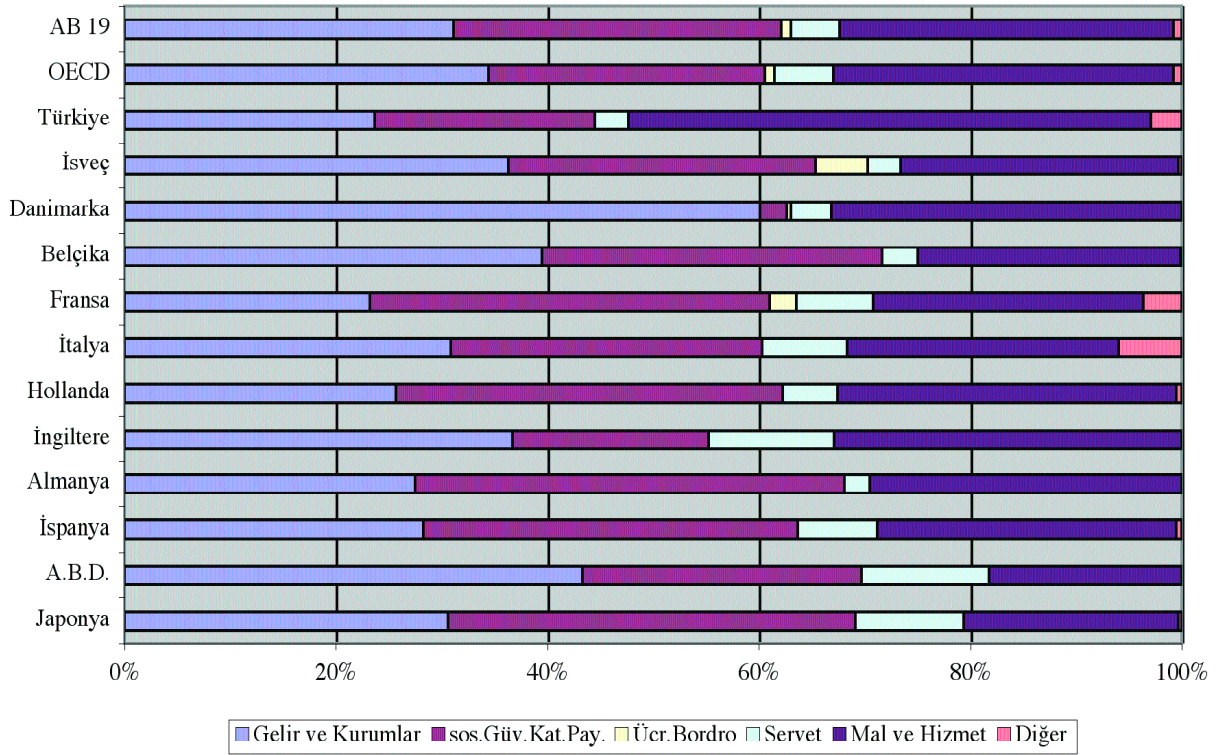
OECD Vergi Raporu toplam vergi hasılatının elde edilmiş yönteminin ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin Danimarka toplam vergi hasılatının yüzde 59.9'unu gelir ve kurumlar vergisi ile sağlarken, Fransa toplam vergi hasılatının sadece yüzde 23.2'sini bu yolla temin etmektedir. Türkiye'de ise bu oran önemli bir bölümü stopajla olmak üzere yüzde 23.7'dir. Vergi gelirleri toplamının değişik vergi

türleri itibariyle dağılımında ülkemiz ile ilgili olarak en çok dikkati çeken husus, OECD sınıflandırmasına göre Türkiye'de mal ve hizmetler üzerinden alınmakta olan vergilerin toplam vergi hasılatı içindeki payının diğer ülkelere kıyas kabul etmeyecek ölçüde yüksek olmasıdır. Gerçekten mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerin, toplam vergi hasılatına⁽¹⁾ oranı OECD genelinde yüzde 32.1 ve 19 üyeli Avrupa Birliği'nde yüzde 31.4 olduğu halde, Türkiye'de bu oran yüzde 49.5'tir.⁽²⁾

OECD Raporunda, ülkeler arasında kıyaslamalar yapılmasında karşılaşılan güçlükler de işaret edilmektedir. Örneğin toplam vergi hasılatının GSYİH'ya olan

BİLANÇO

Vergi Gelirlerinin Bileşimi Toplam Verginin %'si Olarak

oranın yüksek olduğu çoğu ülkede hükümetler, sosyal yardım amacıyla muhtaç ailelere, vergi istisnası veya özel gider indirimi sağlama yerine, doğrudan nakit ödeme yardımıyla bulunmaktadırlar. Bu politika doğal olarak, toplam vergi hasılatı / GSYİH olarak hesaplanan, görünürdeki vergi yükünü ağırlaştırıcı bir etki doğurmaktadır.

OECD'nin Vergi Raporu, birçok

sanayileşmiş ülkenin, varolan vergi sistemi yapılarında köklü yeniden düzenlemelere gitmeyi planladıkları bir dönemde yayınlanmış bulunuyor. Zira vergi oranlarının yüksek olduğu Batı Avrupa ülkeleri, tek oranlı vergiye geçmiş olan ve düşük oranlı vergi uygulayan, Avrupa Birliği'ne yeni üye olmuş olan Doğu Avrupa ülkeleri karşısında rekabet güçlerini koruyabilmek için

sından büyük bir baskı altında bulunmaktadırlar. Bilindiği gibi düşük vergi oranları, azalan girdi ve işçilik giderleri yoluyla hem üretim maliyetlerini düşürmek, hem yüksek vergi uygulayan ülkelerde kurulu sanayi tesislerini kendilerine çekmek suretiyle ülkelerin rekabet gücü üzerinde önemli olumlu etkide bulunuyor.⁽³⁾

(1) Vergi yükünün hesabında kullanılan vergi gelirleri toplamına, sosyal güvenlik kuruluşlarına katılımcılar tarafından ödenen primler dahildir.

(2) Türkiye'de dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatına oranı 2003 yılında yüzde 67.0, 2004 yılında yüzde 69.5 olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı Bütçesinde ise toplam vergi hasılatının yüzde 72.8'inin dolaylı vergiler yoluyla elde edilmesi öngörülmüştür. Toplam vergi hasılatı içinde 1993 yılına kadar daha büyük bir ağırlığa sahip olmuş olan dolaysız vergilerin payı, anılan yıldan itibaren sürekli bir biçimde azalma eğilimi içine girmiştir.

(3) Bu konuya "Bilanço"nun Ocak ve Mayıs 2005 sayılarında yer alan yazılarda daha ayrıntılı biçimde temas edilmiştir.

Zengin-fakir ülke uçurumu derinleşiyor

Başta Çin olmak üzere Doğu Asya ülkelerinin yakın geçmiş dönemde gerçekleştirmiş oldukları hızlı ekonomik büyüme, dünyada fakirliğin azalmasında başta gelen unsur oldu, bununla beraber, 1990-2001 döneminde dünyanın bazı bölgelerinde, mutlak fakirlik düzeyinin altında yaşamlarını sürdüren bazı toplum gruplarının nüfusunun, toplam nüfus sayısına oranında artış meydana geldi, bunlar görece olarak daha da fakirleştiler. Ülkeler arası gelir adaletsizliği daha da büyüdü.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geçtiğimiz Eylül ayında yayınlanmış olan 2005 yılı İnsani Gelişme Raporu, bir taraftan fakirliğin küresel düzeyde azalmakta olduğu hususuna işaret ederken, öte yanda gelir adaletsizliğinin gerek ülkeler arasında gerek ulusal bazda çoğu ülkede önemini korumakta, hatta artırmakta olduğunu vurguluyor.

Gerçekten 80'li yılların başından buyana geçen son yirmi beş yıllık dönemde dünyada, genel anlamda fakirlik düzeyinde bugüne kadar tanık olunmamış hızlı bir gerileme meydana geldi. Aşağıda verilen Tablodan görüleceği üzere satınalma gücü paritesine göre günde 1 dolarlık mutlak fakirlik düzeyinin altında bir gelirle yaşayan nüfusun toplam dünya nüfusuna oranı 1981 yılındaki 40.4 oranından, yarı yarıya gerileyerek yüzde 20.7'ye düşmüştür. Ama bu gelişmeye daha

yakından bakıldığında, Afrika'nın, Büyük Sahranın güneyinde yer alan kısmında 2001 yılı itibarıyla, 1990 yılına göre, günde 1 doların altında yaşayan toplam kişi sayısının 100 milyon daha artmış olduğu, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Bağımsız Devletler Topluluğu'nda (BDT) 1990 yılında 23 milyon olan, günde 2 dolarlık gelir basamağının altında yaşayan nüfusun büyüklüğünün, 2001 yılında 93 milyona yükselmiş olduğu da görülmektedir.

UNDP raporunda işaret edilen bir diğer olumsuz gelişme ise fakirlikteki azalma sürecindeki yavaşlamadır. 90'lı yılların ortalarından buyana fakirlikteki azalma, 1980-96 dönemindeki hızının beşte birine gerilemiş bulunmaktadır. Çin'de ise ekonomik büyümenin fakirliğin azaltılmasına olan olumlu etkisi hızlı bir biçimde zayıflamıştır. Bu ülkede hernekadar günde 1 dolarlık gelir basamağının al-

tında gelirle yaşamlarını sürdürenlerin sayısı 1990-2001 döneminde, 130 milyon kişi ile yüzde 50 oranında azalmışsa da, bu gelişmenin yüzde 90'ı, 1990 ve 1996 yılları arasında gerçekleşmiştir.

Fakirlik düzeyinde iyileşme sağlanmasında başlıca iki faktör rol oynamaktadır. Bunlardan birincisi ekonomik büyüme hızı diğeri ise fakirlerin bu gelir artışından aldıkları paydır. Ekonomik durgunluk yaşayan hiçbir ülkenin fakirliğin azaltılması alanında başarılı bir program uygulaması beklenilemez. Örneğin, günümüzde Büyük Sahra Güneyindeki Afrika'da ortalama kişi başı gelir 1990 yılında olduğu düzeyin altındadır. Bu ülkeler genelinde kişi başına gelirin 2000 yılından buyana olan dönemde gösterdiği yıllık yüzde 1.2 oranındaki büyüme eğilimini koruyacağını varsaymamız halinde, bu ülkelerde kişi başına gelirin 1980 yılındaki düzeyine ulaşması ancak

BİLANÇO

Küresel Fakirlikte Gerileme, 1981-2001								
(Günde 1 doların altında gelikle yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki % payı)								
Bölge	1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2001
Doğu Asya ve Pasifik Böl.	56.7	38.8	28.0	29.5	24.9	15.9	15.3	14.3
Avrupa ve Merkezi Asya	0.8	0.6	0.4	0.5	3.7	4.4	6.3	3.5
Latin Amerika, Karayipler	10.1	12.2	11.3	11.6	11.8	9.4	10.5	9.9
Orta-Doğu ve Kuzey Afrika	5.1	3.8	3.2	2.3	1.6	2.0	2.7	2.4
Güney Asya	51.5	46.8	45.0	41.3	40.1	36.7	32.8	31.9
Büyük Sahra Güneyi Afrika	41.6	46.3	46.9	44.5	44.1	46.1	45.7	46.4
Dünya	40.4	33.0	28.5	27.9	26.3	22.3	21.5	20.7

2012 yılında mümkün olabilecektir.

Dünyada bölgeler itibariyle kişi başına GSYİH büyüme oranlarını, her bir bölgedeki ülke ve toplam nüfus sayısı itibariyle veren aşağıdaki Tablo, ekonomik büyüme hızı ile, önceki Tabloda genel çerçevesi çizilmiş olan fakirliğin azaltılması süreci arasındaki sıkı ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 2005 yılı İnsani Gelişme Raporu ekonomik durgunluğun, küreselleşme döneminin yaygın rastlanılan özelliklerinden birisi olduğu tespitini yapmakta ve 90'lı yıllarda Sahra güneyi Afrika'nın 25 ülkesi ile Latin Amerika'nın 10 ülkesinin ısrarlı bir şekilde süren ekonomik durgunluk sürecine maruz kaldıklarını belirtmektedir. Rapor, sermaye piyasalarında yaşanan krizlerin yol açtığı istikrarsızlıkların, küreselleşme sürecinde karşı karşıya kalınan ve fakirliğe yol açan başlıca sorunlardan birisi olduğu hususunu vurgulamakta ve Rusya'da, bu ülkenin moratoryum ilan ettiği 1998 yılını izleyen iki yıllık sürede 30 milyon insanın fakirlik sınırı altına düşmesine yol açan kriz ile, yine finansal

piyasalardaki çalkantı sonucu Arjantin'de 2000-2003 yıllarında mutlak fakirlik düzeyinde yaşamını sürdüren insanların sayısının üçe katlanmış olduğu olgusuna gönderme yapmaktadır.

Küreselleşmenin uluslararası düzeyde gelir dağılımına olan etkisi incelendiğinde, yıllık ortalama ekonomik büyüme oranının zengin ve fakir ülkelerdeki gelir düzeyleri arasındaki görece farkın kapanması yahut daha da açılması üzerinde doğrudan etkili olduğu görülmektedir. Dünyanın en fakir ülkeleri açısından 90'lı yıllar gerçekten ümit kırıcı olmuştur. Örneğin uçlarda yer alan örnek ülkelere baktığımızda, zengin ülkeler ile fakir ülkeler arasındaki uçurum hem çok derin hem giderek daha da derinleşmektedir. Örneğin 1990 yılında ortalama bir ABD vatandaşının geliri bir Tanzanya vatandaşının gelirin 38 katı iken şimdilerde 61 katına yükselmiştir.

Buna karşılık son iki on yıllık dönem boyunca kişi başına gelirin Çin'de ve Hindistan'da (biraz daha ılımlı olmakla beraber) çok daha hızlı yükselmiş olması nedeniyle bu ülkelerle zengin ülkeler arasındaki gelir farkı görece olarak daral-

mıştır. Bu gelişme küresel düzeydeki gelir eşitsizliğinde 1820 yılında başlayan ve 1992 yılına kadar sürmüş olan artma eğiliminin tersine dönmesini sağlamıştır. UNDP Raporu küresel düzeydeki gelir eşitsizliği tartışmalarında bir önemli noktanın gözden kaçırıldığı uyarısında bulunmaktadır. O da arttığına ya da azaldığına bakılmaksızın varolan adaletsizliğin çok yüksek olduğu hususudur. Muhafazakar bir yaklaşım sergilenmesi durumunda dahi, "Forbes" mecmuası tarafından düzenlenen 'dünyanın en zengin 500 kişisi' listesinde yer alan insanların yıllık gelirleri toplamının, bunlar sahip oldukları servetin yıllık bazda en fazla yüzde 5'ini kazandıkları halde, dünyanın en fakir 416 milyon insanının gelirinden daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Esasen günümüzdeki gelir farkları o kadar büyüktür ki ekonomik açıdan yeterli bir hızla gelişmekte olan bir çok ülke ile gelişmişler arasındaki gelir farkı kapanacağına açılmaktadır. Örneğin Sahra güneyi Afrika ile yüksek gelir düzeyindeki Avrupa'da ortalama kişi başına gelirin yılda yüzde 3 oranında büyüyeceğini varsayarsak, mutlak rakamlar olarak kişi başına gelir bir yılda

Kişi Başına Gelirde Değişim (Yıllık kişi başına GSYİH değişim %'si, 1990-2003)				
Bölge	Ekonomik Küçülme	Ekonomik Büyüme		
		% 0.0-1.0	% 1.0-2.0	> % 2.0
Arap Ülkeleri				
Ülke sayısı	5	4	2	5
Nüfus (Milyon)	34	70	19	139
Doğu-Asya ve Pasifik Bölgesi				
Ülke sayısı	4	1	3	13
Nüfus (Milyon)	3	6	81	1 814
Latin Amerika ve Karayipler				
Ülke sayısı	4	8	9	12
Nüfus (Milyon)	43	74	345	79
Güney Asya				
Ülke sayısı	0	0	1	7
Nüfus (Milyon)	0	0	152	1 324
Sahra Güneyi Afrika				
Ülke sayısı	18	8	8	11
Nüfus (Milyon)	319	108	171	76
Merkezi ve Doğu Avrupa, BDT				
Ülke sayısı	10	5	1	11
Nüfus (Milyon)	253	58	10	85
Yüksek gelirli OECD ülkeleri				
Ülke sayısı	0	2	6	15
Nüfus (Milyon)	0	135	224	510
Dünya				
Ülke sayısı	41	28	32	76
Nüfus (Milyon)	653	450	1 081	4 030

Afrika'da 51 dolar artarken, Avrupa'da 854 dolar artacaktır.

Uluslararası gelir adaletsizliği alanında yukarıda verilen çarpıcı vakalara başkaları da eklenebilir. Günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 40'ını oluşturan 2.5 milyar insan küresel gelirin sadece yüzde 5'ini elde etmekte ve günde 2 doların altında bir gelirle yaşamlarını sürdürmektedirler. Hemen tamamı yüksek gelir grubundaki ülkelerde yaşayan en zengin yüzde onluk dünyalı ise, küresel gelirin yarısından fazlasını, yüzde 54'ünü kazanmaktadır.

Şüphesiz ülkeler arası gelir farkla-

rı, insanların, UNDP tarafından yayınlanan 'insani gelişme endeksi'nin oluşturulmasında gelir düzeyinin yanısıra baz olarak alınan, eğitim ve sağlık durumlarını da doğrudan etkilemektedir. Örneğin UNDP'nin 'insani gelişme endeksi' listesindeki sıralamada yer alan ilk 30 ülkenin tamamında 'doğum anında beklenen ömür süresi' 75 yılın ve 8'inde 80'in üstünde iken, listenin sonlarında yer alan ve önemli bir petrol ihracatçısı olan Nijerya'da 43.4 yıl, Zambiya'da 37.5 yıl, Sierra-Leone'de 40.8 yıldır. Doğum anında beklenen ömür süresi, en az gelişmiş ülkeler gru-

bunda 52.2 yıl iken, OECD üyesi ülkelerde 77.7 yıl, yüksek gelirli OECD üyesi ülkelerde ise 78.9 yıldır. Ülkeler arası gelir ve insani gelişim endeksi farklılıklarını açıklamak yada mazeret bulmak amacıyla oldukça geçerli nedenler ortaya konulabilir. Ama bazıları insanı derinden yaralayıcı boyutta olan ülke içi gelir adaletsizliklerini açıklamak daha zordur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 2005 Yılı "İnsani gelişme Raporu" bu alandaki çarpıklıklara da geniş yer vermektedir. Bu konu ayrı bir yazı gerektirecek ölçüde önemli ve kapsamlıdır

Büyümeye, zengin ticari ortak desteği

Ülkeler ticari ortaklarının sağladığı ekonomik gelişmelerden direkt etkileniyor. Zengin ticari ortaklar seçen ülkeler, büyümelerini bu ülkelerden sağladıkları ivme ile daha hızlı artırıyor. Ticari ortakların yanı sıra komşu ülkelerde ekonomik gelişmede önemli bir unsur oluşturuyor.

IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) süreli yayını Finance&Development'a Vivek Arora ve Athanasios Vamvakidis tarafından yazılan makalede, ülkelerin büyümesi üzerinde ticari ortakların etkisinin bulunduğu belirtilmektedir.

Ülkeler arasındaki ekonomik entegrasyon, 1960'larda yüzde 26'dan 1990'larda yüzde 42'ye yükselen GSYİH içindeki dünya ticaret payı ile son on yıl içinde önemli ölçüde arttı. Genel kanı, ülkelerin daha fazla uyum sağlamasını, giderek daha fazla birbirinin ekonomik gelişmesinden etkilemesi. Bazı ekonomiler, küre-

sel veya bölgesel büyüme motorları olarak düşünülmekte. Çok fazla ticaret yapan ülkeler de daha hızlı büyüme eğiliminde bulunmakta.

Fakat, bir ülkenin büyümesi üzerinde dış ekonomik koşulların etkisinin büyüklüğü ne kadardır? Dünya ekonomisi daha fazla entegre olurken, büyümenin yayılmasının önemi artmakta mıdır? Bu sorulara cevap vermek amacıyla üç çalışma yürütüldü. Birinci çalışma, 100 sınıai ve gelişmekte olan ülke üzerindeki ticarete dayalı büyüme yayılmasını analiz etti. Diğer iki çalışma ise ABD ve Güney Afrika'nın diğer

ülkelerin büyümesi üzerindeki etkisini değerlendirmeye çalıştı.

Sonuçlar, ticari ortakların ekonomik koşullarının büyük ölçüde büyüme için sorun olduğunu göstermekte. Büyüme belirleyen diğer unsurlar için yapılan kontrollerden sonra, bir ülkenin ekonomik büyümesinin hem büyüme oranı hem de o ülkenin ticari ortaklarının görelî gelir seviyesinden olumlu etkilendiği ortaya çıkarıldı. Bulgular, ayrıca, ülkelerin ticari ortakları kendilerinden daha fazla büyümekte ve daha zengin ise, bu ülkelerin görelî olarak daha fazla fayda elde edeceğini ortaya koymakta. Bunun yanında

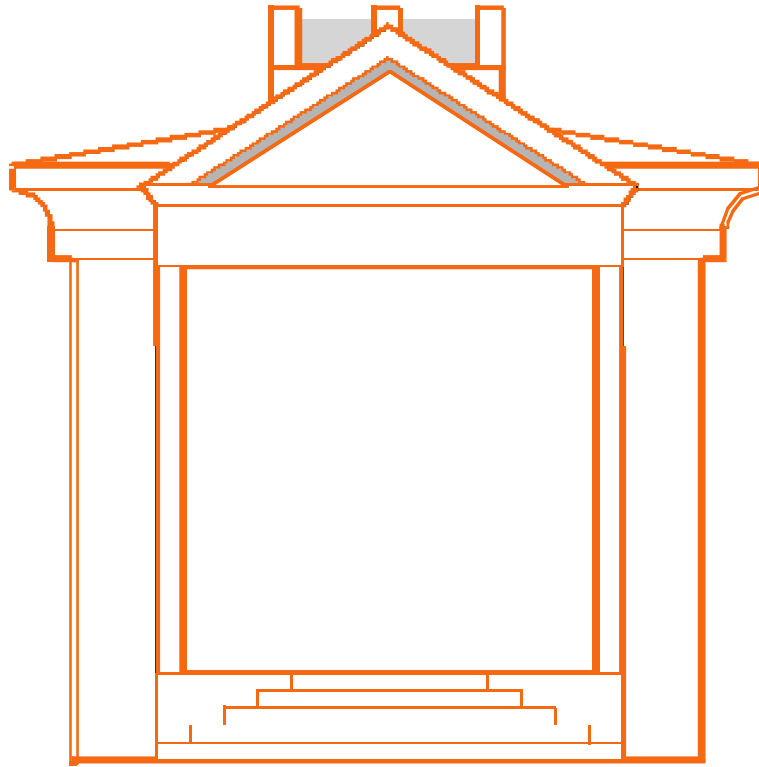
bazı ülkelerin küresel veya bölgesel büyümenin gerçek motorları olduğunun kanıtı bulundu: ABD'nin dünya genelindeki pek çok ülke üzerinde önemli etkisi bulunmakta ve Güney Afrika'da Afrika'nın geri kalanının ekonomik büyümesi için önemli olmakta. Her üç durumda, büyümenin yayılma etkisinin görece olarak büyük olduğunu ortaya koyulmaktadır. Bu durum son yıllarda daha da fazla laştı. Açık ekonomiler için uluslararası yayılma etkisinin önemi küreselleşme devam ettiği sürece artacak.

Büyüme oranlarını ve gelir düzeylerini içeren dış ekonomik koşulların, birçok kanaldan bir ülkenin ekonomik büyümesini etkileyeceği düşünülmekte.

Küresel Motor: ABD

Ekonomistler genellikle ABD'yi dünya ekonomisinin motoru olarak görmekte. ABD ve dünya ekonomisinin yakın bağı bulun-

makta ve Amerika'nın ekonomik büyümesinin, önemli ölçüde diğer ülkelerin büyümesini etkilediği görülmekte. Gerçekten, büyüklüğü ve dünyanın kalaniyla ilişkisi düşünüldüğünde, ABD'nin diğer ülkelerin ekonomisini etkilemesi beklenebilir. 2004 yılında ABD'nin GSYİH'sı,

satın alma gücü paritesi (PPP) temelinde dünya GSYİH'sının beşte birinden fazlasını ve piyasa döviz kurlarında dünya nominal GSYİH'sının yaklaşık yüzde 30'unu oluşturmaktaydı. ABD, 1990'lar boyunca dünya gerçek GSYİH'sındaki genişlemenin yaklaşık dörtte birini meydana

getirdi. Dünyadaki ve ABD'deki büyüme, yüzde 80'in üzerindeki korelasyon katsayısı ile son on yıllarda yakın bir biçimde birlikte hareket etmekte. ABD ile ticaret, çok sayıda ülkenin toplam ticaretinin önemli payını oluşturmaktadır. Geçen yirmi yıl boyunca diğer ülkelerin büyümesi üzerinde ABD

büyümesinin genel etkisi konusundaki tahminler, standart bir büyüme modeli bağlamında, ABD büyümesinin, sını ve gelişmekte olan ülkelerin büyük bir kısmında yaşanan büyümenin önemli bir belirleyici unsuru olduğunu ileri sürmektedir. ABD'nin büyüme etkisi dünyanın geri kalanındaki

büyüme etkisinden daha yüksek hale gelmekte. Bu durum, ABD'nin önemli bir küresel ticaret ortağı olma rolü ile açıklanabilir. Sonuçlar, örnek ve dikkate alınan periyot içindeki değişiklikler ile diğer büyüme belirleyici unsurları dahilinde sağlıklı. Yapılan çalışmalar sonucunda, diğer

BİLANÇO

ülkelerde gerçekleşen büyüme üzerinde ABD büyüme etkisinin, diğer önemli ticari ortakların etkisinden daha büyük olduğu tespit edildi. Örneğin, dünyanın kalanı üzerinde AB büyüme etkisi önemli fakat ABD büyüme etkisinden küçüktür.

Bölgesel Motor: Güney Afrika

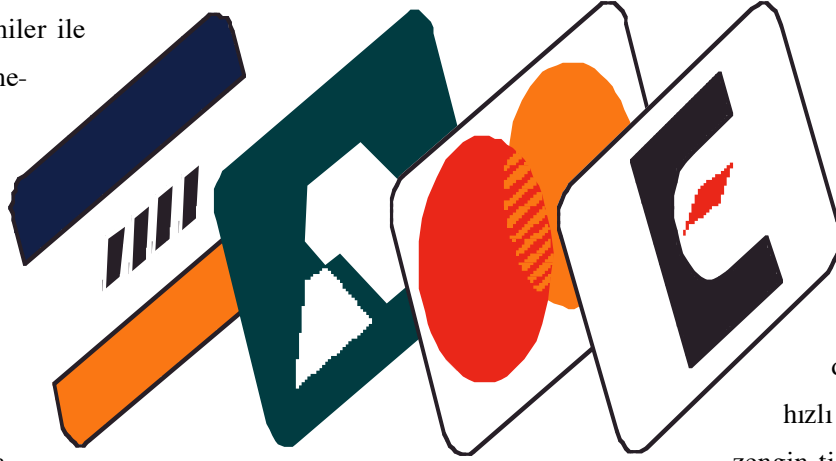
Güney Afrika'nın ekonomik büyümesinin, ülkenin görece büyük ekonomik boyutu ve diğer

Afrikalı ekonomiler ile gelişen bağları nedeniyle, diğer Afrika ülkeleri üzerinde önemli etkiye sahip bulunduğu inanılmakta. 2003'te, Güney Afrika

GSYİH'sı, satın alma gücü paritesi (PPP) temelinde Afrika'nın GSYİH'sının neredeyse üçte birine ve piyasa döviz kuru oranlarında Afrika nominal GSYİH'nın yüzde 38'ine denk idi. 1980-2003 yılları boyunca Afrika GSYİH'sında (PPP temelinde) yüzde 30'luk bir artış meydana geldi ve Afrika'nın ve Güney Afrika'nın büyümesi, yüzde 80'in üzerinde gerçekleşen korelasyon katsayısı ile birlikte hareket etti. Bununla birlikte, Güney Afrika

finansal akımının daha önemli olmasına rağmen, Güney Afrika 1994'ten önceki dönemi boyunca ülkede yaşanan izolasyonunu yansıtarak, halen diğer Afrika ülkelerinin ticaretinin görece çok küçük kısmını oluşturmaktadır.

Yayıma etkisi tahminleri, Güney Afrika'nın büyümesinin diğer Afrikalı ülkeleri büyümesi üzerine olumlu bir etkiye sahip olduğunu

ileri sürmekte. Güney Afrika'nın büyümesinde yüzde 1'lik bir artış, Afrika'nın kalanının yüzde 1/2 - 3/4 büyümeye neden olmaktadır. Sonuçlar, bölgesel faktörler ve büyümenin diğer belirleyici unsurlarının dahil olması ve örnekteki ve dikkate alınan dönemdeki değişiklikler için sağlıklıdır. Ayrıca, diğer tüm Afrika ülkeleri için büyümenin yayılma etkisi tahmin edilerek, Güney Afrika'nın kıtada büyüme motoru rolünü oynayan tek Afrikalı ülke olduğu keşfedil-

mekte. Diğer ülkelerin büyüme etkisi ne istatistiki olarak önemli ne de küçük ve sağlıklı değil.

Sonuç

Ülkelerin giderek artan ekonomik uyumu nedeniyle, bir ülkede yaşanan ekonomik gelişmelerin diğer ülkelerin gelişiminden etkilenmesi beklenmektedir. Yapılan araştırmalar bu etkinin boyutunu bulmaya yöneliktir. Elde edilen

bulgular, ticari ortakların büyüme için gerçekten önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, bu durum, görece hızlı büyüyen ve zengin ticari ortaklar ile

ticaret yapan ülkelerin yararına. Bu nedenle, sanayileşmiş ülkeler daha hızlı büyüme eğiliminde olan gelişmekte olan ülkelere yaptıkları ticaretten fayda sağlarken, gelişmekte olan ülkeler de görece zengin sanayileşmiş ülkeler ile ticaret yapmaktan fayda sağlamaktadır. Bu sonuçlar, ülkelerin ticari ortaklarında yaşanan gelişmelerin, büyüme tahminleri ve politika belirlemede dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

ÜFE:0,68, TÜFE:1,79

Ekim ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksi de bir önceki aya göre yüzde 0,68, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 3,69 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 2,57 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,16 artış gerçekleştirdi. Endekste kapsanan toplam 751 maddeden, 190 maddenin ortalama fiyatlarında değişme olmazken, 311 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 250 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Geçen yıl aynı ayda yüzde 3,23 artan endeks, bu yılın aynı döneminde binde 68 artış gerçekleştirdi.

Ekim ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 1,79, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 5,79, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 7,52 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,47 artış gerçekleşti. Ekim ayında Endekste kapsanan toplam 423 maddeden, 67 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 267 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 89 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Geçtiğimiz yılın Ekim ayında yüzde 2,22 artan endeks, bu yılın Ekim ayında 1,79 artış gerçekleştirdi.

ÜFE	EKİM 2005 (2003=100)	EKİM 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,68	3,23
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	3,69	12,84
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	2,57	15,48
(01.11.2004-31.10.2005) - (01.11.2003-31.10.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,16	11,16

TÜFE	EKİM 2005 (2003=100)	EKİM 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,79	2,22
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	5,79	7,18
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	7,52	9,86
(01.11.2004-31.10.2005) - (01.11.2003-31.10.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,47	12,02

		2005										2004	
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	-0,41	0,11	1,26	1,21	0,20	-0,48	-0,74	1,04	0,78	0,68	0,75	0,13
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	-0,41	-0,30	0,96	2,18	2,38	1,89	1,14	2,18	2,98	3,69	13,69	13,84
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,55	0,02	0,26	0,71	0,92	0,10	-0,57	0,85	1,02	1,79	1,54	0,45
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,55	0,57	0,83	1,55	2,49	2,59	2,00	2,87	3,93	5,79	8,83	9,32

Dünya ekonomisi

Petrol endişesi

G-20 ülkeleri, yüksek petrol fiyatlarıyla riskler ve dengesizliklerin, ekonomik belirsizliği artırmasından kaygı duyduklarını açıkladı. IMF tarafından yapılan çalışmada da, petrol fiyatlarındaki artışın artık dünya ekonomisi için risk oluşturduğu saptaması yapıldı.

Dünyanın en zengin ve gelişmekte o olan 20 ülkesinin Maliye Bakanlarıyla, Merkez Bankası başkanlarının katıldığı ve Türkiye'nin de yer aldığı G-20 toplantısında gündemi petrol fiyatları oluşturdu.

Son dönemde hızla yükselen petrol fiyatları gündemin en önemli maddesi oldu. G-20 ülkeleri, yüksek petrol fiyatlarıyla riskler ve dengesizliklerin, ekonomik belirsizliği artırmasından kaygı duydukları belirtildi. G-20 ülkeleri maliye bakanları ile merkez bankası başkanları böyle bir belirsizliği önlemek için gerekli

politikaları izleme konusunda anlaştılar.

Uluslararası Para Fonu'nda yüksek petrol fiyatlarının dünya ekonomisi için giderek daha büyük bir risk haline geldiğini açıkladı. Uluslararası Para Fonu'nun Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nun taslak metnine göre, IMF petrol fiyatı ortalamasının 2005'te 51 dolar, 2006'da ise 53 dolar olacağı tahmininde bulundu.

IMF, küresel ekonominin 2005'te yüzde 4.3, 2006'da ise yüzde 4.4 büyüyeceğini öngördü. ABD ekonomisinin 2005'te yüzde 3.6, 2006'da ise yüzde 3,5

büyüyeceğini tahmin eden IMF, Euro bölgesinin 2005'te yüzde 1.3 ve 2006'da yüzde 2 büyüyeceğini bekliyor.

ABD'de tüketici fiyatlarının ardından, üretici fiyatları da Temmuz ayında beklentilerin üzerinde arttı. Üretici fiyatları beklentilerin 0.5 puan üzerinde, yüzde 1 oranında arttı. Volatil gıda ve enerji fiyatlarının dahil edilmediği çekirdek endeks ise beklentilerin 0.3 puan üzerinde, binde 4 arttı.

Üretici fiyatlarındaki artışta artan enerji fiyatları etkili oldu. Temmuz ayı üretici fiyatları enflasyo-

nunun beklentilerin üzerinde gerçekleşmesi, petrol fiyatlarındaki artışın enflasyonist baskıyı artırmaya başladığının bir göstergesi olarak kabul ediliyor.

Tüketici fiyatlarının yanı sıra ABD’de Ağustos ayında 59 milyar dolara yükseldi. Ticaret açığının büyümesinde, petrol ithalatındaki artış etkili oldu.

ABD Ticaret Bakanlığı’nın verilerine göre, ülkede ithalat 167 milyar dolar, ihracat ise 108 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Çin’den yapılan ithalat ise 22.4 milyar dolarla rekor kırdı.

Son açıklanan dış ticaret raporu, Çin’den alınan ürünlerin iki ülke arasındaki ticaret dengesini ABD’nin aleyhine artırdığını ortaya koydu. Rapor, kasırgaların dış ticarete etkisinin sınırlı olduğunu gösterdi.

Türkiye’de kredi kartı borçlularındaki artış sonrasında hükümet harekete geçerken, ABD’de de kart borçluları rekor seviyeye ulaştı. ABD’de kredi kartı borçlarını ödemeyi geciktirenlerin oranı 2005’in ikinci çeyreğinde hızla artarak yüzde 4.81’le rekor kırdı. Kredi kartı borcunun 30 gün civarında geciktirenlerin oranının yılın ilk çeyreğinde yüzde 4.76 olduğuna dikkat çeken Amerikan Bankacılar Derneği (ABA), ikinci çeyrekteki oranın kayıtların tutulmaya başladığı

1973’ten bu yana en yüksek oran olduğunu ukaydetti.

Kredi kartı ödemelerindeki gecikmelerin yanı sıra kişisel krediler, otomobil, ev ve nakit kredilerinde de gecikmeler gözlemlendiğini belirten ABA, buna temel neden olarak benzin fiyatlarındaki artışın kredi müşterileri üzerinde oluşturduğu mali baskıyı gösterdi.

Orta büyüklükteki bir otomobilin deposunun geçen yıl sonunda ortalama 30.63 dolara dolduğu, aynı deponun Haziran ayında ortalama 38.33 dolara, bugünlerde ise 47.78 dolara dolduğunu ifade eden ABA, kredi kartı borçlarının ödenmesinin geciktirilmesinin, kredi müşterilerinin ileride ciddi mali sorunlarla karşılaşmasına yol açabileceği uyarısında bulundu.

Kredi kartı borçlarının ödenmesindeki gecikmelerde ABD’deki bankalar, 24.46 dolarlık bir gecikme cezası alıyor ve ödemenin geciktiği süre için aşırı yüksek bir faiz uyguluyor.

Çin ekonomik büyümede hızını dizginleyemiyor. Çin’de üçüncü çeyreğe beklentilerin üzerinde yüzde 9.4 büyüme gerçekleşti. Böylece Çin ekonomisi arka arkaya dokuzuncu çeyrekte yüzde 9’un üzerinde büyüme gösterdi. Durağan Varlık yatırımları da Temmuz ayında yüzde 27.7 artış

gerçekleştirdi. Euro bölgesinin ikinci büyük ekonomisi niteliğindeki Fransa’da büyüme hızı yılın ilk yarısında binde 1 olarak gerçekleşti. Yılın ilk yarısında gerçekleşen büyüme rakamı Fransa’nın yıl sonu hedefi olan GSYH artış rakamı olan yüzde 2’ye ulaşamayacağını ortaya koydu.

İngiltere Merkez bankası, kısa vadeli faiz oranlarını son iki yıl içinde ilk kez indirerek yüzde 4.5 seviyesine çekti.

İngiliz ekonomisinin, yılın ikinci çeyreğinde son 12 yılın en düşük hızıyla büyümesinin ardından, İngiltere’de faizlerin düşürüleceğine yönelik beklenti güçlenmişti.

İngiltere Merkez Bankası’nın bir önceki faiz toplantısında da dokuz üyenin dördü, kısa vadeli faizin çeyrek puan indirilmesi yönünde oy kullanmıştı. Bankadan yapılan açıklamada da, faizlerin, tüketim ve şirket yatırımlarındaki yavaşlama nedeniyle düşürülmesi gerektiği vurgulandı.

Avrupa Merkez Bankası ise kısa vadeli faiz oranlarını beklendiği gibi değiştirmeyerek yüzde 2’de bıraktı. AMB, Euro Bölgesinde kısa vadeli faiz oranını 2003 yılının Haziran ayından bu yana yüzde 2 düzeyinde tutuyor.

Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Eylül (Milyon YTL)			2005 Yılı Bütçe Hedefi
	2004	2005	Artış (yüzde)	
Gelirler	79.778	95.525	16.4	126.490
Genel Bütçe Gelirleri	78.448	93.922	16.4	124.330
Vergi Gelirleri	64.851	77.817	16.6	106.617
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	18.770	21.611	13.1	26.408
Gelir Vergisi	12.829	14.580	12.0	18.413
Gelir Vergisi Terkifatı	11.242	12.819	12.3	
Kurumlar Vergisi	5.942	7.031	15.4	7.995
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	5.338	6.729	20.6	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.072	1.340	20.0	1.267
Motorlu Taşıtlar Vergisi	1.219	2.065	40.9	2.100
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	30.311	37.458	19.0	53.586
Dahilde Alınan KDV	8.763	9.373	6.50	13.825
Özel Tüketim Vergisi	18.870	23.620	20.1	34.562
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	1.033	1.293	20.1	1.187
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler	1.459	2.400	39.2	3.099
Dış Ticarettten Alınan Vergiler	12.121	13.778	12.0	20.314
İthalat Vergileri	11.213	12.751	12.0	18.699
Vergi Dışı Gelirler	12.840	14.998	14.3	17.238
Katma Bütçe Gelirleri	1.330	1.603	17.0	2.160
Harcamalar	100.858	103.718	2.75	155.628

EKONOMİK VERİLER

	2004	2003	2002	2001	2000	1999
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	428.932	356.681	275.032	176.484	125.596	78.283
GSMH (milyon dolar)	299.475	239.235	179.898	145.693	200.002	185.267
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	9.9	5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	4.172	3.383	2.598	2.123	2.965	2.879
Üretim Endeksi	119.7	109.0	100.5	92.1	101	95.6
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	62.774	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	97.161	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-34.388	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	64.6	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.5	10.6	8.5	6.6	7.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	224.483	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	153.160	145.805	130.353	895	118.802	103.025
Konsolide Bütçe Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar)	68.400	63.408	56.830	38.760	39.522	34.580
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-15.573	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360

(Bin YTL)	2005		2004		2003
	14 Ekim	7 Ekim	31 Aralık	15 Ekim	26 Aralık
Emisyon	19.604.727	18.948.536	13.465.237	14.753.765	10.844.508
Para Arzı					
- M1	37.547.189	36.459.412	29.469.070	28.052.567	21.564.149
- M2	143.292.719	141.316.072	109.344.449	104.112.160	80.922.936
- M3	151.727.451	150.030.333	116.597.637	110.290.865	86.565.043
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	133.411.010	130.500.041	103.240.239	96.303.997	75.677.074
- Vadeli Tasarruf	87.102.172	86.757.648	66.705.794	64.057.260	50.174.043
- Vadesiz Tasarruf	10.249.549	9.348.734	8.348.626	7.765.929	5.853.366
- Vadeli Ticari	18.643.358	18.099.012	13.169.585	12.002.333	9.184.744
- Vadesiz Ticari	9.323.940	9.011.469	8.671.897	6.712.189	5.580.690
- Resmi Mevduat	8.091.991	7.283.178	6.344.337	5.766.286	4.884.231
Kredi Stoku	113.319.544	111.880.124	82.514.275	76.966.686	51.748.279
- Tüm Banka Kredileri	113.319.544	111.880.124	82.211.975	76.664.386	51.748.279
- M.B. Kredileri	0	0	302.300	302.300	0
Bank. El. Tah. ve Bono	129.812.032	130.648.581	113.944.740	111.176.336	97.459.504

Mevzuat Değişiklikleri

- 22 Eylül 2005** - Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği
- 29 Eylül 2005** - Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ
- 08 Ekim 2005** - İç Denetim Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- İç Denetçi Adayları Belirleme, Eğitim ve Sertifika Yönetmeliği
- 13 Ekim 2005** - Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:351)
- Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliğ (Seri No:66)
- 17 Ekim 2005** - Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.
- 18 Ekim 2005** - Anayasa Mahkemesinin E:2001/479 (506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu İle İlgili), K:2005/1 Sayılı Kararı
- 19 Ekim 2005** - 2005/9486 Yüksek Planlama Kurulu'nun 13/10/2005 Tarihli ve 2005/75 Sayılı Raporu İle Bakanlar Kurulu'na Sunulan Ekli "2006 Yılı Programı" ile "2006 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar"ın Kabulü Hakkında Karar
- 20 Ekim 2005** - Dernekler Tarafından Bastırılacak Alındı, Aynı Yardım Teslim ve Aynı Bağış Alındı Belgeleri İle Gider Makbuzları Hakkında Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No:2005/2)
- Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No:300)
- Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 8) Hakkında Tebliğ (Sıra No:5)
- Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 10) Hakkında Tebliğ (Sıra No:6)
- Anayasa Mahkemesinin E:2001/3 (213 Sayılı Kanun İle İlgili), K:2005/4 Sayılı Kararı
- 21 Ekim 2005**
- DÜZELTME** - Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ İle İlgili
- 22 Ekim 2005** - Uzlaşma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Anayasa Mahkemesinin E:2004/14 (5035 Sayılı Kanun İle İlgili), K:2004/84 Sayılı Kararı

Vergi Takvimi

- 07.11.2005** - Ekim 2005 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 11.11.2005** - 16-31 Ekim Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.11.2005** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2005 Dönemine ait Kurum Geçici Verginin Beyanı
- 10.11.2005** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2005 Dönemine ait Gelir Geçici Verginin Beyanı
- 10.11.2005** - 16-31 Ekim Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Ekim 2005 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Eylül 2005 Dönemine ait Kolalı Gazozlara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Eylül 2005 Dönemine ait Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Eylül 2005 Dönemine ait Alkollü İçeceklere İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Motorlu Taşıtların İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 17.11.2005** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2005 Dönemine ait Kurum Geçici Verginin Ödenmesi
- 17.11.2005** - Temmuz-Ağustos-Eylül 2005 Dönemine ait Gelir Geçici Verginin Ödenmesi
- 21.11.2005** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.11.2005** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 21.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 21.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 21.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı
- 24.11.2005** - 1-15 Kasım Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 25.11.2005** - 1-15 Kasım Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 28.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 28.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi
- 28.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın ödemesi
- 28.11.2005** - Ekim 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Ödenmesi
- 30.11.2005** - Emlak Vergisi 2.Taksit Ödemesi
- 30.11.2005** - Zirai Kazançlar Gelir Vergisi 1.Taksit Ödemesi
- 30.11.2005** - Veraset ve İntikal Vergisi 2.Taksit Ödemesi

BİLANÇO

Ekim 2005
Kronoloji

01 Ekim TBMM Cumhurbaşkanı Sezer'in açılış konuşmasıyla yeni döneme başladı.

02 Ekim AB ile müzakerelerin başlamasının önündeki tek engel olan Avusturya'yı ikna etmek için Lüksemburg'da düzenlenen AB Dışişleri bakanları toplantısından sonuç çıkmadı.

03 Ekim Türkiye kıran kırana pazarlıkların ve nefes kesen bir diplomasi trafiğinin ardından AB ile üyelik müzakerelerine başladı. Belgede AB'nin hazım kapasitesine atf yapıldı. Ancak tam üyelik hedefi korundu.

04 Ekim Erdemir'in yüzde 46.12'lik bölümünü 2 milyar 770 milyon dolarla OYAK aldı.

05 Ekim Muayenehanede çalışma yasağı getiren yasa nedeniyle İstanbul'da 28 başhekim istifa etti.

06 Ekim Cumhurbaşkanı Sezer'in veto ettiği Bankacılık Yasası, Plan ve Bütçe Komisyonu'nda aynen kabul edildi.

07 Ekim 2005 Nobel Barış Ödülü, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu ve onun Mısırlı Başkanı Muhammed El Baradei'ye verildi.

08 Ekim Pakistan'da meydana gelen 7.6 büyüklüğündeki depremde binlerce kişi öldü.

09 Ekim Kuş gribi görülen Manyas'ta 1800 hindinin ölümünden sonra, hastalık tespit edilen 2 bin 600 hindi de itlaf edildi.

10 Ekim Almanya'da Sosyal Demokrat Parti ile Hıristiyan Demokrat Birlik Partisi koalisyonunda anlaştı, Angela Merkel Başbakan olacak.

11 Ekim Türk edebiyatının ustalarından Atilla İlhan hayatını kaybetti.

12 Ekim PKK'lı teröristlerin saldırısı sonucu Tunceli'de 5 er şehit oldu.

13 Ekim Avrupa Birliği Komisyonu, Türkiye'de kümes hayvanlarında tespit edilen kuş gribinin, insanlar için ölümcül olan H5N1 tipi olduğunu açıkladı.

14 Ekim Usulsüzlük yaptığı iddiasıyla Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Yücel Aşkın tutuklandı.

15 Ekim İstanbul Maslak'ta Mehmetçik Vakfı'na ait benzin istasyonunda A-4 yüklü araç patladı, beş kişi yaralandı.

16 Ekim Kuş gribinin ortaya çıktığı Manyas'ta 9 bin hayvan itlaf edildi. Bölgedeki önlemlere 29 Ekim'de son verilecek.

17 Ekim Ege bölgesinde 5.6 ile 5.9 büyüklüklerinde üç deprem oldu. Okullar tatil edildi.

18 Ekim 2006 yılı bütçesi TBMM'ne sunuldu. Bütçe üç yıllık hazırlandı.

19 Ekim Yargılanmasına başlanan Irak devrik lideri Saddam Hüseyin, yargılandığı mahkemenin meşrutiyetini sorgulayarak işgal güçlerine meydan okudu.

20 Ekim Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakerelerinin ilk adımı olan tarama sürecinin ilk başlığı bilim ve araştırma için taahhüt toplantısı yapıldı.

21 Ekim YÖK Genel Kurulu, Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer'i bir kitabında intihal yaptığı gerekçesiyle öğretim üyeliği mesleğinden çıkardı.

22 Ekim Tutuklu Rektör Aşkın'a destek için Van'a giden rektörler protesto edildi. YÖK Başkanı Teziç'in otomobili yumruklandı.

23 Ekim Eski Başbakanlardan Necmettin Erbakan'ın eşi Nermin Erbakan öldü.

24 Ekim Milli Güvenlik Kurulu, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'ni belirleyerek Bakanlar Kurulu'na bildirilmesini kararlaştırdı.

25 Ekim CHP'nin özelleştirme ihaleleri için verdiği genosuru önergesi reddedildi.

26 Ekim 2006'dan itibaren ihraç edilecek Hazine bonusu ve devlet tahvillerinin faiz gelirlerine yüzde 15 stopaj kesintisi yapılacağı açıklandı.

27 Ekim YÖK'ü protesto eden bir grup öğrenci Ankara'da polisle çatıştı.

28 Ekim Cumhurbaşkanı Sezer, devlet yönetimindeki kişi ve organların siyasal sorumluluğun ötesinde rejimi koruma sorumluluklarının da bulunduğunu vurguladı.

29 Ekim Cumhuriyetin 82. yıl kutlamaları yurdun büyük bölümünde olumsuz hava koşulları altında gerçekleşti.

30 Ekim Azerbaycan Devlet Başkanı Aliyev, müslüman ülkelerden KKTC'ye uygulanan tecridin kaldırılması için harekete geçilmesini istedi.

31 Ekim Belçika Mahkemesi Sabancı suikastına karışan Fehriye Erdal'ın, Türkiye'de işlediği suçlardan yargılanamayacağına hükmetti.